

Szczegółowy opis pakietów rolnośrodowiskowych oraz kalkulacja wysokości płatności rolnośrodowiskowej

Założenia metodologiczne dla kalkulacji płatności rolnośrodowiskowych w ramach programu rolnośrodowiskowego

Płatność rolnośrodowiskowa wypłacana jest w formie zryczałtowanej i stanowi rekompensatę utraconego dochodu, dodatkowych poniesionych kosztów oraz ponoszonych kosztów transakcyjnych¹.

Wskaźniki charakterystyczne dla polskich gospodarstw rolnych (średnia dla lat 2001, 2002, 2003).

Lp.	Wskaźniki gospodarstw rolnych	Dane	Źródło danych
1.	Średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego (ha)		
	Powierzchnia całkowita (ha)	8,20	GUS
	Powierzchnia użytków rolnych (ha) ²	7,30	
2.	Średnia obsada SD³ na 1 ha GPP	1,20	
3.	Średnia obsada SD na 1 ha GPP⁴ w ekstensywnych warunkach⁵	0,76	
4.	Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia dla 2002 r. na 1 ha UR (zł)	1400	rachunkowość rolna ⁶ +GUS
5.	Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach (zł)	1029	
6.	Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia na 1 SD dla 2002 r. (zł)	1543	rachunkowość rolna +GUS
7.	Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia na 1 SD przy opasie⁷ dla 2002 r. (zł)	802	rachunkowość rolna +GUS
8.	Średni plon siana (dt/ha)	45,8	GUS

Metodyka wyliczenia wskaźników charakterystycznych dla gospodarstw:

Rachunkowość rolna gospodarstw indywidualnych obejmuje grupę ponad 12 000 gospodarstw. Dane w ramach tej rachunkowości zbierane są w podziale na

¹ Wysokości płatności rolnośrodowiskowych są ustalane jako % udział utraconego dochodu i dodatkowych kosztów, biorąc pod uwagę priorytety programu.

² w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą.

³ SD – sztuka duża inwentarza żywego (bydło, konie, owce, kozy, przy czym ponad 90% stanowi bydło)

⁴ GPP – główna powierzchnia paszowa

⁵ oznacza sposób gospodarowania oparty na tradycyjnych metodach charakteryzujący się niską produktywnością

⁶ dane na podstawie wyników rachunkowości rolnej, która obejmuje grupę ponad 12 000 gospodarstw indywidualnych

⁷ zwierzę, które jest utrzymywane w ekstensywnych warunkach

określone działalności produkcji roślinnej i zwierzęcej, które mogą być prowadzone w sposób standardowy (wysokie plony i wysokie nawożenie) lub ekstensywny (niskie plony, niskie nawożenie).

SNB – nadwyżka wartości produkcji określonej działalności rolniczej nad wartością kosztów bezpośrednich (nasiona, nawozy, środki ochrony roślin, ubezpieczenie upraw) w standardowych warunkach.

SNB dla 2002 r. na 1 ha UR – średnia ważona sumy iloczynów SNB dla każdej działalności produkcji roślinnej oraz średniej ważonej struktury zasiewów użytków rolnych w latach 2001 – 2003 (gdzie rok środkowy, czyli 2002 jest rokiem charakterystycznym dla tej SNB). Stanowi punkt referencyjny dla wyliczenia utraconego dochodu z tytułu ekstensyfikacji produkcji.

SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach – średnia suma iloczynów SNB dla każdej ekstensywnej produkcji roślinnej¹ oraz średniej ważonej struktury zasiewów użytków rolnych w ciągu trzech kolejnych lat.

Ekstensywne warunki to takie, w których gospodarstwa zużywają niewielkie ilości nawozów mineralnych, stosują ograniczone ilości środków ochrony roślin oraz nie stosują w uprawie kwalifikowanego materiału siewnego. Gospodarstwa te charakteryzują się niską towarowością produkcji, a produkcja opiera się na niskich kosztach bezpośrednich i przeznaczona jest w większości na samozaopatrzenie. Według danych rachunkowości rolnej gospodarstw indywidualnych gospodarstwa ekstensywne zużywają około 45% mniej nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych niż średnie zużycie w innych gospodarstwach. Plonowanie w gospodarstwach ekstensywnych, np. zbóż jest niższe o prawie 70% w stosunku do średniego plonowania w innych gospodarstwach. Wartość dochodu z produkcji roślinnej w gospodarstwach ekstensywnych stanowi zaledwie 52% w stosunku do średniego dochodu z produkcji roślinnej z innych gospodarstw.

Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach tj. $1400 - 1029 = 371$ zł.

Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia na 1 SD (zł) dla 2002 r. - nadwyżka wartości produkcji nad wartością kosztów bezpośrednich w standardowych warunkach.

¹ Ekstensywna produkcja roślinna oznacza produkcję roślinną o niskim plonie przy niskim nawożeniu, np. dla zbóż niski plon to 24 dt/ha, przy średnim plonie dla tej uprawy – 35,3 dt/ha.

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Wariant 1.1. Zrównoważony system gospodarowania

Opis: Gospodarowanie w rolnictwie zrównoważonym polega na racjonalnym wykorzystywaniu zasobów przyrody, które umożliwia ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko.

Gospodarowanie w oparciu o analizę gleby i plan nawozowy stanowi podstawę planowania środowiskowego w prawidłowej gospodarce rolnej. Celem planowania środowiskowego jest odpowiednie użycie nawozów, uwzględniające potrzeby poszczególnych roślin oraz zawartość P, K, Mg w glebie. Odpowiednie użycie nawozów, czyli dostosowanie dawki azotu do aktualnego zapotrzebowania roślin, ogranicza emisję tlenków azotu do atmosfery. Dodatkowo, zapobiega przedostawaniu się zawartych w nawozach składników, szczególnie azotu i fosforu, do wód powierzchniowych i podziemnych. Ma to ogromne znaczenie środowiskowe, w szczególności na obszarach, gdzie znajdują się gleby lekkie podatne na wymywanie składników mineralnych, w tym szczególnie azotu.

Badanie gleby pozwoli na zastosowanie optymalnych ilości nawozów, co pozwoli na uniknięcie wprowadzenia zbyt dużej ich ilości do gleby. Dzięki temu zostanie osiągnięty korzystny efekt środowiskowy, poprzez ograniczenie wymywania nawozów i przenikania ich do wód gruntowych.

Gospodarowanie w sposób zrównoważony zapobiega ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie. Rozkład substancji organicznej jest bardzo niekorzystny środowiskowo, ze względu na uwalnianie dużej ilości składników mineralnych, szczególnie azotu, co może prowadzić do zanieczyszczenia wód.

Dodatkowo przestrzeganie prawidłowego doboru i następstwa roślin gwarantuje ograniczenie rozwoju populacji agrofagów, redukcję zachwaszczenia oraz ograniczenie strat azotu.

Cel: Promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania

Wymogi wariantu 1.1.:

- wariantem objęte jest całe gospodarstwo rolne, a płatność rolnośrodowiskowa dotyczy tylko gruntów ornych;
- obowiązek corocznego opracowania i przestrzegania planu nawozowego, opartego na bilansie azotu oraz aktualnej chemicznej analizie gleby, z określeniem zawartości P, K, Mg i potrzeb wapnowania¹ oraz zastosowaniem prawidłowego doboru i następstwa roślin w płodozmianie i określeniem dawek azotu;
- obowiązek koszenia lub wypasu na trwałych użytkach zielonych;

¹ Tylko w przypadkach mających uzasadnienie środowiskowe, po uzgodnieniu z doradcą rolnośrodowiskowym.

- zakaz stosowania osadów ściekowych;
- maksymalna dawka azotu (pochodzącego z nawozów naturalnych, kompostów i nawozów mineralnych) na gruntach ornych nie powinna przekraczać 150 kg N/ha, a na trwałych użytkach zielonych 120 kg N/ha;
- obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 360 PLN/ha

Płatność rolnośrodowiskowa jest przyznawana w wysokości:

- 1) 100 % stawki podstawowej – za powierzchnię od 1 ha do 100 ha;
- 2) 50 % stawki podstawowej – za powierzchnię od 100,01 ha do 200 ha;
- 3) 10 % stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 200 ha.

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Badanie gleby	x	
3.	Koszt przygotowania bilansu azotowego dla średniej wielkości gospodarstwa	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		440 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (82 %)		360 PLN/ha (92,2 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;
2. dwie próby na hektar x koszt analizy glebowej przygotowywanej raz na 5 lat - na podstawie danych z okręgowych stacji chemiczno-rolniczych;
3. koszt bilansu nawozowego przygotowywanego corocznie dla średniej powierzchni użytków rolnych w Polsce - na podstawie danych z Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach.

Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne

- Wariant 2.1. Uprawy rolnicze (z certyfikatem zgodności);
- Wariant 2.2 Uprawy rolnicze (w okresie przestawiania);
- Wariant 2.3. Trwałe użytki zielone (z certyfikatem zgodności);
- Wariant 2.4. Trwałe użytki zielone (w okresie przestawiania);
- Wariant 2.5. Uprawy warzywne (z certyfikatem zgodności);
- Wariant 2.6. Uprawy warzywne (w okresie przestawiania);
- Wariant 2.7. Uprawy zielarskie (z certyfikatem zgodności);
- Wariant 2.8. Uprawy zielarskie (w okresie przestawiania);

Wariant 2.9. Uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem zgodności);
Wariant 2.10. Uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania);
Wariant 2.11. Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem zgodności);
Wariant 2.12. Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania).

Opis: Pakiet obejmuje gospodarstwa przestawiające się na produkcję metodami ekologicznymi i gospodarstwa ekologiczne posiadające ważny certyfikat wydany przez upoważnioną jednostkę certyfikującą, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym.

Cel: Promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania

Wymogi pakietu:

- prowadzenie produkcji rolnej, zgodnie z regułami określonymi w ustawie o rolnictwie ekologicznym i rozporządzeniach Rady (WE) nr 2092/91 i 1804/99;
- uprawa roślin, zgodnie z najlepszą wiedzą i kulturą rolną, przy zachowaniu należytej dbałości o stan fitosanitarny roślin i ochronę gleby;
- w przypadku realizacji wariantu 2.3. i 2.4. istnieje obowiązek koszenia lub wypasu oraz usunięcia lub złożenia w stogi ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem szczególnie uzasadnionych przypadków) po pokosie;
- przeznaczenie plonu na produkcję pasz ekologicznych, do bezpośredniego skarmiania, przekazanie do innych gospodarstw lub inne wykorzystanie np. kompostowanie;
- w przypadku realizacji wariantów 2.9, 2.10, 2.11, 2.12 materiał szkółkarski musi spełniać określone wymagania¹;
- w przypadku realizacji wariantów 2.9, 2.10, 2.11, 2.12 istnieje obowiązek corocznego wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych; uzyskiwany plon powinien być przeznaczony na bezpośrednie spożycie, do przetwórstwa lub na paszę;
- obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Proces kontroli gospodarstw w okresie przestawiania i w okresie produkcji certyfikowanej jest regulowany zasadami ustalonymi w rozporządzeniu Rady 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 roku w sprawie ekologicznego otrzymywania produktów rolnych oraz oznaczeń z tym związanych umieszczanych na produktach rolnych i środkach spożywczych. Kontrola prowadzona przez jednostki certyfikujące obejmuje wszystkie gospodarstwa, które posiadają certyfikat lub są w okresie przestawiania. Procedury kontroli zakładają istnienie czterech typów sankcji: upomnienie, ostrzeżenie, zawieszenie

¹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 marca 2004r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących wytwarzania oraz jakości materiału siewnego (Dz. U. Nr 59 poz. 565).

i cofnięcie certyfikatu. Dotyczą one niezgodności z wymogami rolnictwa ekologicznego. Cofnięcie certyfikatu jest jednoznaczne z brakiem płatności rolnośrodowiskowej.

Ze względu na obecną sytuację na rynku produktów ekologicznych, który w Polsce dopiero zaczyna się tworzyć, cena produktów ekologicznych nie jest znacząco wyższa od cen produktów konwencjonalnych. Dodatkowo różnica w cenie tych produktów nie jest korzyścią rolnika (czyli producenta) tylko pośredników. W związku z powyższym, kalkulacja płatności w rolnictwie ekologicznym nie bierze pod uwagę wyższych cen produktów za produkcję certyfikowaną. Stawki zaproponowane dla gospodarstw niecertyfikowanych uwzględniają przede wszystkim straty powstałe na skutek uzyskania niższych plonów w początkowych latach (do 3 lat) przestawiania produkcji rolnej z konwencjonalnej na ekologiczną (większe zachwaszczenie, większe nakłady na uprawę). Natomiast w wyniku podejmowanych działań promocyjnych na rzecz rolnictwa ekologicznego, sytuacja na rynku może się zmienić i wpłynąć na wzrost cen produktów ekologicznych. W takim przypadku można byłoby rozważyć zrewidowanie kalkulacji płatności dla tego pakietu.

Wysokości płatności rolnośrodowiskowych:

Uprawy rolnicze (w okresie przestawiania)	– 840 PLN/ha
Uprawy rolnicze (z certyfikatem zgodności)	– 790 PLN/ha;
Trwałe użytki zielone (w okresie przestawiania)	– 330 PLN/ha;
Trwałe użytki zielone (z certyfikatem zgodności)	– 260 PLN/ha;
Uprawy warzywne (w okresie przestawiania)	– 1550 PLN/ha;
Uprawy warzywne (z certyfikatem zgodności)	– 1300 PLN/ha;
Uprawy zielarskie (w okresie przestawiania)	– 1150 PLN/ha;
Uprawy zielarskie (z certyfikatem zgodności)	– 1050 PLN/ha;
Uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania)	– 1800 PLN/ha;
Uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem zgodności)	– 1540 PLN/ha;
Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania)	– 800 PLN/ha;
Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem zgodności) –	– 650 PLN/ha.

Płatność rolnośrodowiskowa jest przyznawana w wysokości:

- 1) 100 % stawki podstawowej – za powierzchnię od 1 ha do 100 ha;
- 2) 50 % stawki podstawowej – za powierzchnię od 100,01 ha do 200 ha;
- 3) 10 % stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 200 ha.

Kalkulacja płatności:

Rolnictwo ekologiczne - uprawy rolnicze (w okresie przestawiania)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	20% strat wartości plonów	x	
	Oszczędności w kosztach		
2.	W środkach produkcji (kosztach bezpośrednich)		x
	Dodatkowe koszty		
3.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
4.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	
5.	Wynajem maszyny do rozrzucenia obornika	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		931 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (90 %)		840 PLN/ha (215,2 EURO/ha)	

1. % straty wartości plonów dla upraw rolniczych na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003 (średnia wartość plonów dla upraw rolniczych x strata wartości tych plonów) - wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB);

2. oszczędność w kosztach środków produkcji (kosztach bezpośrednich) na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny dla upraw rolniczych w latach 2001-2003 - wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB);

3. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003 (dodatkowe nakłady pracy x koszt roboczogodziny) - wg danych z Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB);

4. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) - wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB);

5. wynajem maszyny do rozrzucenia obornika (liczba roboczogodzin potrzebna do rozrzucenia obornika x koszt pracy maszyny) - wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003).

Rolnictwo ekologiczne - uprawy rolnicze (z certyfikatem)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1	15% strat wartości plonów	x	
	Oszczędności w kosztach		

2.	W środkach produkcji (kosztach bezpośrednich)		x
	Dodatkowe koszty		
3.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
4.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	
5.	Wynajem maszyny do rozrzucenia obornika	x	
Bilans kosztów i korzyści		799 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (99%)		790 PLN/ha (202,4 EURO/ha)	

1. % straty wartości plonów dla upraw rolniczych na podstawie gospodarstw ekologicznych w latach 2001-2003 (średnia wartość plonów dla upraw rolniczych x strata wartości tych plonów) - wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB);

2. oszczędność w kosztach środków produkcji (kosztach bezpośrednich) na podstawie gospodarstw ekologicznych dla upraw rolniczych w latach 2001-2003 - wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB);

3. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych (dodatkowe nakłady pracy x koszt roboczogodziny w latach 2001-2003) - wg danych z Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB);

4. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB;

5. wynajem maszyny do rozrzucenia obornika (liczba roboczogodzin potrzebna do rozrzucenia obornika x koszt pracy maszyny) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003).

Rolnictwo ekologiczne - trwałe użytki zielone (w okresie przestawiania i z certyfikatem)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Mniejszy plon siana o 20dt	x	
	Oszczędności w kosztach		
2.	Oszczędności w kosztach nawożenia		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		409 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII bez certyfikatu (81%)		330 PLN/ha (84,5 EURO/ha)	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII z certyfikatem (64%)		260 PLN/ha (66,6 EURO/ha)	

1. strata wartości plonów na podstawie danych z gospodarstw ekologicznych oraz gospodarstw w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-

2003 (strata wartości plonów dla trwałych użytków zielonych x wartość 1 dt siana) – wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB;

2. oszczędność w kosztach nawożenia w latach 2001-2003, (wartość 1 kg czystego składnika NPK x koszt nawożenia)- wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB.

Rolnictwo ekologiczne - uprawy warzywne (w okresie przestawiania)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	20% strat wartości plonów	x	
	Oszczędności w kosztach		
2.	Oszczędności w środkach produkcji (kosztach bezpośrednich)		x
	Dodatkowe koszty		
3.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
4.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	
5.	Wynajem maszyny do rozrzucenia obornika	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1926 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (80 %)		1550 PLN/ha (397 EURO/ha)	

1. % straty wartości plonów dla upraw warzywnych na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003 (średnia wartość plonów dla upraw warzywnych x strata wartości tych plonów) - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

2. oszczędność w kosztach środków produkcji (kosztach bezpośrednich) na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003 dla upraw warzywnych - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

3. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003 (dodatkowe nakłady pracy x koszt roboczogodziny) - wg danych z Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

4. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB;

5. wynajem maszyny do rozrzucenia obornika (liczba roboczogodzin potrzebna do rozrzucenia obornika x koszt pracy maszyny) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003).

Rolnictwo ekologiczne - uprawy warzywne (z certyfikatem)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	15% strat wartości plonów	x	
	Oszczędności w kosztach		
2.	w środkach produkcji (kosztach bezpośrednich)		x
	Dodatkowe koszty		
3.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
4.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	
5.	Wynajem maszyny do rozrzucenia obornika	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1381 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (94%)		1300 PLN/ha (333 EURO/ha)	

1. % straty wartości plonów dla upraw warzywnych na podstawie gospodarstw ekologicznych w latach 2001-2003 (średnia wartość plonów dla upraw warzywnych, x strata wartości tych plonów) - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

2. oszczędność w kosztach środków produkcji (kosztach bezpośrednich) na podstawie gospodarstw ekologicznych w latach 2001-2003 dla upraw warzywnych (oszczędność dla upraw warzywnych - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB);

3. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych w latach 2001-2003 (dodatkowe nakłady pracy x koszt roboczogodziny) - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

4. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB;

5. wynajem maszyny do rozrzucenia obornika (liczba roboczogodzin potrzebna do rozrzucenia obornika x koszt pracy maszyny) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003).

Rolnictwo ekologiczne - uprawy zielarskie (w okresie przestawiania)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	20% strat wartości plonów	x	
	Oszczędności w kosztach		
2.	W środkach produkcji (kosztach bezpośrednich)		x
	Dodatkowe koszty		

3.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
4.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	
5.	Wynajem maszyny do rozrzucenia obornika	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1162 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (99%)		1150 PLN/ha (294,6 EURO/ha)	

1. % straty wartości plonów dla upraw zielarskich na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny (średnia wartość plonów dla upraw zielarskich w latach 2001-2003 x strata wartości tych plonów) - wg Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (Krasowicz S., 2001-2003);

2. oszczędność w kosztach środków produkcji (kosztach bezpośrednich) na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny upraw rolniczych w latach 2001-2003 - wg Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, (Krasowicz S., 2001-2003);

3. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny (dodatkowe nakłady pracy x koszt roboczogodziny w latach 2001-2003) - wg danych z Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB;

4. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB;

5. wynajem maszyny do rozrzucenia obornika (liczba roboczogodzin potrzebna do rozrzucenia obornika x koszt pracy maszyny) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003).

Rolnictwo ekologiczne - uprawy zielarskie (z certyfikatem)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	15% strat wartości plonów	x	
	Oszczędności w kosztach		
2.	W środkach produkcji (kosztach bezpośrednich)		x
	Dodatkowe koszty		
3.	Wynajem maszyny do rozrzucenia obornika	x	
4.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
5.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	

Szacowany bilans kosztów i korzyści	1066 PLN
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100%)	1050 PLN/ha (269 EURO/ha)

1. % straty wartości plonów dla upraw zielarskich na podstawie gospodarstw ekologicznych, (średnia wartość plonów dla upraw zielarskich w latach 2001-2003 x strata wartości tych plonów) - wg Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (Krasowicz S., 2001-2003);
2. oszczędność w kosztach środków produkcji (kosztach bezpośrednich) na podstawie gospodarstw ekologicznych dla upraw zielarskich w latach 2001-2003 - wg Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (Krasowicz S., 2001-2003);
3. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych (dodatkowe nakłady pracy x koszt roboczogodziny w latach 2001-2003) - wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB;
4. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB;
5. wynajem maszyny do rozrzucenia obornika (liczba roboczogodzin potrzebna do rozrzucenia obornika x koszt pracy maszyny) - według Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003).

Rolnictwo ekologiczne - uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1	50% strat wartości plonów	x	
	Oszczędności w kosztach		
2.	w środkach produkcji (kosztach bezpośrednich)		x
	Dodatkowe koszty		
3.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
4.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		4672 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (38%)		1800 PLN/ha (461,1 EURO/ha)	

1. % straty wartości plonów dla upraw sadowniczych i jagodowych na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003 (średnia wartość plonów dla upraw sadowniczych i jagodowych x strata wartości tych plonów) - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;
2. oszczędność w kosztach środków produkcji (kosztach bezpośrednich) na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003 dla upraw sadowniczych i jagodowych - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;
3. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003

(dodatkowe nakłady pracy x koszt roboczogodziny) - wg danych z Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

4. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB.

Rolnictwo ekologiczne - uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	45% strat wartości plonów	x	
	Oszczędności w kosztach		
2.	w środkach produkcji (kosztach bezpośrednich)		x
	Dodatkowe koszty		
3.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
4.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		4154 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (37%)		1540 PLN/ha (394,5 EURO/ha)	

1. % straty wartości plonów dla upraw sadowniczych i jagodowych na podstawie gospodarstw ekologicznych w latach 2001-2003 (średnia wartość plonów dla upraw sadowniczych i jagodowych x strata wartości tych plonów) - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

2. oszczędność w kosztach środków produkcji (kosztach bezpośrednich) na podstawie gospodarstw ekologicznych w latach 2001-2003 dla upraw sadowniczych i jagodowych - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB);

3. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych w latach 2001-2003 (dodatkowe nakłady pracy x koszt roboczogodziny) - wg danych z Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

4. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) według Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB.

Rolnictwo ekologiczne – Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	15% strat wartości plonów	x	
	Dodatkowe koszty		
2.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
3.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		805 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (99%)		800 PLN/ha (204,9 EURO/ha)	

1. % straty wartości plonów dla pozostałych upraw sadowniczych i jagodowych na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003 (średnia wartość plonów dla pozostałych upraw sadowniczych i jagodowych x strata wartości tych plonów) - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

2. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych w trakcie okresu przestawiania z systemu konwencjonalnego na system ekologiczny w latach 2001-2003 dla pozostałych upraw sadowniczych i jagodowych (dodatkowe nakłady pracy x koszt roboczogodziny) - wg danych z Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

3. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) wg Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB.

Rolnictwo ekologiczne – Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (z certyfikatem)

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	10% strat wartości plonów	x	
	Dodatkowe koszty		
2.	Dodatkowe nakłady pracy	x	
3.	Większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		655 PLN	

PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (99%)	650 PLN/ha (166,5 EURO/ha)
--	---------------------------------------

1. % straty wartości plonów dla pozostałych upraw sadowniczych i jagodowych na podstawie gospodarstw ekologicznych w latach 2001-2003 (średnia wartość plonów dla pozostałych upraw sadowniczych i jagodowych a strata wartości tych plonów to 10% - wg Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

2. dodatkowe nakłady pracy na podstawie gospodarstw ekologicznych w latach 2001-2003 dla pozostałych upraw sadowniczych i jagodowych (dodatkowe nakłady pracy w roboczogodzinach x koszt roboczogodziny) - wg danych z Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ PIB;

3. większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami na podstawie danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczących kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa) według Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ PIB.

Pakiet 3. Ekstensywne trwałe użytki zielone
--

Wariant 3.1. Ekstensywna gospodarka na łąkach i pastwiskach

Opis: Pakiet polega na ograniczeniu nawożenia, ilości i terminów wykonywanych pokosów lub intensywności wypasu. Spełnienie wymogów pakietu prowadzi do podtrzymania istnienia łąkowo-pastwiskowych krajobrazów wiejskich.

Cel: Utrzymanie stanu siedlisk przyrodniczych użytkowanych rolniczo

Płatność rolnośrodowiskowa jest przyznawana w wysokości:

- 1) 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 1 ha do 10 ha;
- 2) 75% stawki podstawowej – za powierzchnię od 10,01 do 50 ha;
- 3) 50% stawki podstawowej – za powierzchnię od 50,01 do 100 ha;
- 4) 10% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Wariant 3.1. Ekstensywna gospodarka na łąkach i pastwiskach

Definicja: Wariant może być wdrażany na gruntach użytkowanych jako trwałe łąki lub pastwiska. Obszar objęty wariantem może być użytkowany jako łąka, pastwisko lub objęty użytkowaniem kośno-pastwiskowym. Możliwa jest zmiana użytkowania w trakcie trwania zobowiązania rolnośrodowiskowego na jeden z wymienionych sposobów.

Wymogi wariantu 3.1.:

Koszenie:

- koszenie w terminie od dnia 1 czerwca do 30 września, nie więcej niż dwa pokosy w roku; obowiązek pozostawienia 5-10% działki rolnej nieskosiwanej, przy czym powinien to być inny fragment co roku;
- wysokość koszenia 5 – 15 cm;

- technika koszenia: zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do środka działki;
- obowiązek usunięcia lub złożenia w stogi ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie;

Wypas:

- maksymalna obsada zwierząt wynosi 1 DJP/ha;
- w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego maksymalna obsada zwierząt wynosi 0,3 DJP/ha;
- w przypadku użytkowania pastwiskowego minimalna obsada zwierząt wynosi 0,5 DJP/ha, a maksymalna 1,0 DJP/ha;
- maksymalne obciążenie pastwiska do 10 DJP/ha (5t/ha)¹;
- sezon pastwiskowy trwa od 1 maja do 15 października na obszarach poniżej 300 m n.p.m. lub od 20 maja do 1 października na obszarach powyżej 300m n.p.m.;
- dopuszcza się wykaszanie niedojadów wyłącznie w okresie sierpień – wrzesień;
- dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich;
- termin rozpoczęcia wypasu na terenach zalewowych nie wcześniej niż dwa tygodnie po ustąpieniu wód.

Nawożenie i ochrona roślin:

- zakaz stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych chwastów z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych), po uzgodnieniu z doradcą rolnośrodowiskowym;
- zakaz stosowania ścieków i osadów ściekowych;
- dopuszcza się wapnowanie² i ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok), z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne;

Melioracje:

- zakaz budowania nowych systemów melioracyjnych (z wyjątkiem urządzeń mających na celu podwyższenie poziomu wód) i rozbudowy istniejących systemów melioracyjnych będących w zasięgu kompetencyjnym beneficjenta; nie dotyczy bieżącej konserwacji;

Inne zabiegi:

- zakaz przeorywania;
- zakaz wałowania;
- zakaz stosowania podsiewu;

¹ Obciążenie pastwiska określa ilość zwierząt w danym momencie na pastwisku, a obsada dotyczy całego sezonu pastwiskowego.

² Tylko w przypadkach mających uzasadnienie środowiskowe, po uzgodnieniu z doradcą rolnośrodowiskowym.

- zakaz włókowania w okresie od 1 kwietnia do 1 września.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej – 500 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy	x	
Bilans kosztów i korzyści		x	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (84 %)		500 PLN/ha (128,1 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach, na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;

2. zabieg ten wymaga użycia wozu samozaładowczego oraz zgrabiarki na powierzchni 1 ha - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa).

Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000

- Wariant 4.1. – Ochrona siedlisk lęgowych ptaków;
- Wariant 4.2. – Mechowiska;
- Wariant 4.3. – Szuwary wielkoturzycowe;
- Wariant 4.4. – Łąki trzęślicowe i selernicowe;
- Wariant 4.5. – Murawy ciepłolubne;
- Wariant 4.6. – Półnaturalne łąki wilgotne;
- Wariant 4.7. – Półnaturalne łąki świeże;
- Wariant 4.8. – Bogate gatunkowo murawy bliźniczkowe;
- Wariant 4.9. – Słonorośla;
- Wariant 4.10. – Użytki przyrodnicze.

Opis: Pakiet polega na ograniczeniu nawożenia, ilości i terminów wykonywanych pokosów lub intensywności wypasu na obszarach cennych przyrodniczo znajdujących się poza obszarami Natura 2000. Spełnienie wymogów wariantu 4.1 prowadzi do poprawy warunków bytowania zagrożonych gatunków ptaków, których miejsca lęgowe są związane z ekstensywnymi użytkami zielonymi. W ramach wariantów 4.2-4.10 znajdują się typy siedlisk według klasyfikacji

Natura 2000 oraz inne cenne przyrodniczo siedliska występujące na łąkach i pastwiskach. Nazewnictwo jest zgodne z rozporządzeniem z dnia 16 maja 2005 r. (Dz.U. z 2005 nr 94, poz. 795) odnoszącym się do załącznika I Dyrektywy Siedliskowej.

Warunkiem zaklasyfikowania trwałych użytków zielonych do pakietu jest wykonanie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta, która będzie podstawą do realizacji zadań w danym siedlisku.

Cel: Utrzymanie właściwego stanu cennych siedlisk przyrodniczych użytkowanych rolniczo

Wspólne wymogi dla wariantów w ramach pakietu 4

Na obszarze objętym pakietem **Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000** zakazuje się:

- przeorywania;
- wałowania;
- stosowania ścieków i osadów ściekowych;
- stosowania podsiewu;
- włókania w okresie od 1 kwietnia do 1 września;
- stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych chwastów z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych), po uzgodnieniu z doradcą rolnośrodowiskowym;
- budowania nowych systemów melioracyjnych (z wyjątkiem urządzeń mających na celu podwyższenie poziomu wód) i rozbudowy istniejących systemów melioracyjnych będących w zasięgu kompetencyjnym beneficjenta, nie dotyczy bieżącej konserwacji.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Koszty transakcyjne

Kosztem transakcyjnym związanym z przystąpieniem do realizacji tego pakietu jest sporządzenie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta. Koszty transakcyjne będą wypłacane jednorazowo, wraz z wypłatą płatności rolnośrodowiskowej za dany wariant. Koszty sporządzenia dokumentacji siedliska są uzależnione od wyjściowej powierzchni siedliska, na której będzie realizowany program rolnośrodowiskowy.

Wariant 4.1. Ochrona siedlisk lęgowych ptaków

Opis: Wariantem Ochrona siedlisk lęgowych ptaków objęto gatunki ptaków lęgowych charakterystyczne dla cennych przyrodniczo i zagrożonych typów trwałych użytków zielonych m.in. łąk wilgotnych i świeżych, występujących głównie w dolinach rzek oraz turzycowisk i łąk torfowych, występujących na

torfowiskach. Gatunki ptaków wspierane w ramach tego wariantu gniazdują na ziemi lub w roślinności zielnej i zbyt wczesne koszenie lub zbyt intensywny wypas mogą się przyczynić do zniszczenia ich lęgów. Tymczasem zaniechanie użytkowania wspomnianych powyżej trwałych użytków zielonych przyczynia się do degradacji siedlisk lęgowych ptaków.

Wymogi zawarte w ramach wariantu 4.1. mają na celu dostosowanie użytkowania do wymogów wybranych gatunków ptaków gniazdujących na łąkach i pastwiskach. Obszar objęty wariantem 4.1 może być użytkowany jako łąka, pastwisko lub objęty użytkowaniem kośno-pastwiskowym. Możliwa jest zmiana użytkowania w trakcie trwania zobowiązania rolnośrodowiskowego na jeden z wymienionych sposobów.

Wymogi wariantu 4.1.:

Koszenie:

- co roku w terminie od 1 sierpnia do dnia 30 września;
- obowiązek pozostawienia co roku 5-10% działki rolnej nieskoszonych (w przypadku występowania wodniczki *Acrocephalus paludicola* - 30-50%), przy czym powinien to być inny fragment co roku;
- wysokość koszenia 5 – 15 cm;
- zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do środka działki;
- obowiązek usunięcia lub złożenia w stogi ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie;

Wypas:

- w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego maksymalna obsada zwierząt wynosi 0,2 DJP/ha;
- w przypadku użytkowania pastwiskowego w okresie do dnia 20 lipca maksymalna obsada zwierząt wynosi 0,5 DJP/ha, a po 20 lipca obsada powinna być utrzymana na poziomie 0,5 - 1 DJP/ha;
- maksymalne obciążenie pastwiska do 5t/ha (10 DJP/ha)¹;
- sezon pastwiskowy: od 1 maja do 15 października na obszarach poniżej 300 m n.p.m. lub od 20 maja do 1 października na obszarach powyżej 300m n.p.m.;
- dopuszcza się wykaszanie niedojadów wyłącznie w okresie sierpień – wrzesień;
- dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich;
- termin rozpoczęcia wypasu na terenach zalewowych nie wcześniej niż dwa tygodnie po ustąpieniu wód;

Inne zabiegi:

¹ Obciążenie pastwiska określa ilość zwierząt w danym momencie na pastwisku, a obsada dotyczy całego sezonu pastwiskowego.

- dopuszcza się wapnowanie¹ i ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok), z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne;
- zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 1200 PLN/ha

Kalkulacja płatności rolnośrodowiskowej

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Odpowiedni sposób koszenia łąki	x	
3.	Zakup dodatkowej paszy	x	
4.	Usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy	x	
5.	Koszty doprowadzenia zwierząt na pastwisko	x	
	Dodatkowy dochód		
6	Dodatkowy dochód z opasa		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1371,98 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (87 %)		1 200 PLN/ha (307,4 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach, na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;

2. czas przeznaczony na koszenie x koszt koszenia określonej powierzchni łąki - wg danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

3. ilość paszy w dt x cena paszy - według danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003 oraz danych z Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym 2002 rok, (praca zbiorowa p. red. G. Niewęgłowskiej) oraz według danych GUS i Rynku pasz (praca zbiorowa, wyd IERiGŻ, ARR z roku 2001-2003);

4. zabieg ten wymaga użycia wozu samozaładowczego oraz zgrabiarki na określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

¹ Tylko w przypadkach mających uzasadnienie środowiskowe, po uzgodnieniu z doradcą rolnośrodowiskowym.

5. doprowadzenie zwierząt na pastwisko w okresie sezonu pastwiskowego, (liczba dni wypasu w roku x liczba roboczogodzin w ciągu dnia x koszt roboczogodziny) - na podstawie danych z Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002r.;

6. Średnia obsada na 1 ha w ekstensywnych warunkach x Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia dla 2002 r. przy opasie - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003.

Wariant 4.2. – Mechowiska

Wariant 4.2. obejmuje następujące typy siedliska określone według klasyfikacji Natura 2000:

- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (7140) (oprócz zbiorowisk ze związku *Rhynchosporion*);
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (7230);
- torfowiska nakredowe (7210) należące do *Caricion davallianae* – siedlisko priorytetowe.

Jednostki fitosocjologiczne: szeroko ujęte związki *Caricion davallianae*, *Caricion nigrae*, część *Caricion lasiocarpae* oraz nawiązujące do nich zbiorowiska, na których udokumentowana zostanie obecność gatunków identyfikujących.

Opis: Mechowiska, czyli niskoturzycowe, bogate w mszaki zbiorowiska łąk bagiennych (łąki turzycowo-mszyste, młaki niskoturzycowe) występują na torfowiskach zasilanych wodą gruntową. Wg typologii łąkarskiej klasyfikowane są jako bielawy właściwe i bielawy podtopione. Dobrze zachowane mechowiska skupiają wiele rzadkich gatunków roślin oraz są miejscem bytowania specyficznej ornitofauny, w tym wodniczki (*Acrocephalus paludicola*). Jest ona najbardziej zagrożonym wyginięciem europejskim gatunkiem ptaka, dla którego Polska stanowi najważniejszą ostoję w Unii Europejskiej (85% populacji). Za szczególnie cenne i rzadkie uznaje się mechowiska zasilane wodami bogatymi w związki wapnia. W skali kraju siedliska te są umiarkowanie pospolite. Szczególnie często występują w północnej części kraju. Na terenach górskich są odnotowywane głównie w Sudetach.

Mechowiska były tradycyjnie koszone, co 1-2 lata, lub rzadziej (w zależności od dostępności terenu). Siano wykorzystywano zazwyczaj jako ściółkę dla zwierząt gospodarskich. Z powodu postępującego osuszania siedlisk bagiennych i zaniechania koszenia, mechowiska stają się w ostatnich latach coraz radsze.

Zaniechanie użytkowania wywołuje sukcesję przeważnie w kierunku szuwarów lub zbiorowisk leśnych. Z kolei intensyfikacja użytkowania prowadzi do zubożenia składu gatunkowego zbiorowisk. Prowadzenie wypasu oraz używanie ciężkiego sprzętu niszczy strukturę roślinności i gleby.

Wymogi wariantu 4.2:

Koszenie:

- co roku w terminie od dnia 15 lipca do 30 września;

- obowiązek pozostawienia 50% powierzchni nieskoszonej co roku, przy czym powinien to być inny fragment co roku; dopuszczenie koszenia całej powierzchni raz na 2 lata;
- wysokość koszenia 5-15 cm;
- technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby; zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do wewnątrz działki;
- obowiązek usunięcia lub złożenia w stogi ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie;

Wypas: zakaz;

Nawożenie: zakaz.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 1200 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
2.	Utracony dochód z opasa	x	
	Koszty dodatkowe		
3.	Odpowiedni sposób koszenia łąki	x	
4.	Usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1391 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (86%)		1200 PLN/ha (307,4 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;

2. średnia obsada na 1 ha w ekstensywnych warunkach x Standardowa Nadwyżkę Bezpośrednią dla 2002 r. przy opasie - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003.

3. czas przeznaczony na koszenie x koszt koszenia określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

4. zabieg ten wymaga użycia wozu samozaładowczego oraz zgrabiarki na określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa).

Wariant 4.3. – Szuwary wielkoturzycowe

Wariant 4.3. obejmuje należące do *Magnocaricion* siedliska priorytetowe określone według klasyfikacji Natura 2000 jako torfowiska nakredowe (7210) oraz szuwary wielkoturzycowe, które nie zostały przyjęte na listę siedlisk Natura 2000.

Jednostki fitosocjologiczne: związek *Magnocaricion* z wyjątkiem *Phalaridetum arundinaceae*, *Caricetum paniculatae*, *Cicuto-Caricetum pseudocyperi*, *Caricetum ripariae*, *Thelypteridi-Phragmitetum*, *Iridetum pseudacori*.

Opis: Szuwary wielkoturzycowe zajmują siedliska bagienne i mokre. Najczęściej porastają obszary zasilane żyznymi wodami rzecznyymi, zarówno na glebach mineralnych (łęgi rozlewiskowe), jak i organicznych (bielawy zalewne). Mogą także rozwijać się w płytkich wodach stojących (łęgi zastoiskowe) lub płynących. Szuwary wielkoturzycowe mają stosunkowo ubogi skład gatunkowy, jednak pełnią ważną rolę w kształtowaniu się walorów faunistycznych. Są siedliskiem lęgowym ptaków wodno-błotnych, w tym wodniczki, miejscem żerowania dużych ssaków roślinożernych oraz stwarzają dogodne warunki dla tarliska ryb. Spełniają również ważną rolę w retencjonowaniu wód zalewowych oraz w naturalnej filtracji i oczyszczaniu wód powierzchniowych. Funkcje te, zwłaszcza ornitologiczna, są szczególnie istotne w przypadku rozległych turzycowisk. Są stosunkowo powszechne na obszarze całego kraju, zwłaszcza w dolinach rzek.

Szuwary wielkoturzycowe były tradycyjnie koszone raz na kilka lat z przeznaczeniem na ściótkę dla bydła, rzadziej na siano. Siedliska te były również użytkowane pastwiskowo. Zbiorowska wielkoturzycowe zagrożone są głównie z powodu ich osuszania.

Wymogi wariantu 4.3.:

Koszenie:

- co roku w terminie od dnia 15 lipca do 30 września;
- 20% powierzchni co roku; przy czym powinien to być inny fragment co roku; dopuszczenie koszenia całej powierzchni raz na 5 lat;
- wysokość koszenia 5-15 cm;
- technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby; zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do wewnątrz działki;
- obowiązek usunięcia lub złożenia w stogi ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie;

Wypas:

- dopuszczona maksymalna obsada zwierząt 0,2 DJP/ha, przy maksymalnym obciążeniu 2,5 t/ha (5 DJP/ha);
- na terenach zalewowych rozpoczęcie wypasu nie wcześniej niż dwa tygodnie po ustąpieniu wód;
- graniczny termin wypasu 15 października;

Nawożenie: zakaz.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 800 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Odpowiedni sposób koszenia łąki	x	
3.	Zakup dodatkowej paszy	x	
4.	Usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy	x	
5.	Koszty doprowadzenia zwierząt na pastwisko	x	
	Dodatkowy dochód		
6.	Dodatkowy dochód z opasa		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		917,1 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (87%)		800 PLN/ha (204,9 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach, na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;

2. czas przeznaczony na koszenie x koszt koszenia określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

3. ilość paszy w dt x cena paszy - według danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003 oraz danych z Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym 2002 rok, (praca zbiorowa p. red. G. Niewęgłowskiej) oraz według danych GUS i Rynku pasz(praca zbiorowa, wyd IERiGŻ, ARR z roku 2001-2003);

4. zabieg ten wymaga użycia wozu samozaładowczego oraz zgrabiarki na określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

5. doprowadzenie zwierząt na pastwisko w okresie sezonu pastwiskowego (liczba dni wypasu w roku x liczba roboczogodzin w ciągu dnia x koszt roboczogodziny) - na podstawie danych z Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002r.;

6. średnia obsada na 1 ha w ekstensywnych warunkach x Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia dla 2002 r. przy opasie - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003.

Wariant 4.4. Łąki trzęślicowe i selernicowe

Wariant 4.4. obejmuje siedliska określone według klasyfikacji Natura 2000 jako zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (6410) oraz łąki selernicowe (6440).

Jednostki fitosocjologiczne: zbiorowiska związków *Molinion caeruleae* (łąki trzęślicowe) i *Cnidion dubii* (łąki selernicowe) oraz nawiązujące do nich zbiorowiska, na których udokumentowana zostanie obecność gatunków identyfikujących.

Opis: Łąki trzęślicowe występują przeważnie na siedliskach zasilanych wodami gruntowymi – na grądach podmokłych (podłoże gliniaste) lub nieznacznie odwodnionych torfowiskach (bielawy podtopione, łąki pobagienne właściwe). Łąki selernicowe, zbliżone do łąk trzęślicowych pod względem składu gatunkowego i sposobu użytkowania, występują przede wszystkim na glebach madowych w dolinach dużych rzek. Łąki trzęślicowe i selernicowe, dzięki dużej różnorodności gatunkowej i znacznej zmienności regionalnej, należą do najcenniejszych półnaturalnych zbiorowisk roślinnych Polski. Stanowią siedlisko rzadkich i chronionych gatunków roślin i motyli, w tym wymienionych w II Załączniku Dyrektywy Siedliskowej. Zasięg występowania łąk trzęślicowych obejmuje obszar prawie całego kraju. Zachowały się one zazwyczaj w postaci niewielkich płatów roślinności. Łąki selernicowe rozmieszczone są jedynie wzdłuż dolin dużych rzek, głównie w środkowych i częściowo dolnych odcinkach Odry, Warty, Bugu i Wisły. Tradycyjnie były koszone co kilka lat, zazwyczaj jesienią, z przeznaczeniem na ściólkę. Nie stosowano na nich nawożenia. Jesienne koszenie umożliwia występowanie późno kwitnących roślin kwiatowych oraz stwarza odpowiednie warunki dla związanych z nimi motyli.

Zagrożeniem dla omawianego typu łąk jest przede wszystkim intensyfikacja gospodarowania (w tym prowadzenie wypasu), prowadząca do wykształcenia cenniejszych gospodarczo, ale znacznie uboższych przyrodniczo łąk. Całkowite zaprzestanie użytkowania również prowadzi do zubożenia gatunkowego. Do zagrożeń należą także pozostawianie skoszonej biomasy oraz zmiany w stosunkach wodnych (niekorzystne jest zarówno przesuszenie jak i nadmierne zabagnienie).

Wymogi wariantu 4.4.:

Koszenie:

- co roku w terminie od 15 września do 30 października;
- obowiązek pozostawienia 50% powierzchni co roku, przy czym powinien to być inny fragment co roku; dopuszczenie koszenia całej powierzchni raz na 2 lata;
- wysokość koszenia 5-15 cm;
- technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby; zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do wewnątrz działki;
- obowiązek usunięcia lub złożenia w stogi ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie;

Wypas: zakaz;

Nawożenie: zakaz.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 1200 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podjęmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
2.	Utracony dochód z opasa	x	
	Koszty dodatkowe		
3.	Odpowiedni sposób koszenia łąki	x	
4.	Usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1390,5 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (86%)		1200 PLN/ha (307,4 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach, na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;

2. utracony dochód z opasa (średnia obsada na ha w ekstensywnych warunkach x Standardową Nadwyżkę Bezpośrednią dla 2002 r. przy opasie) - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003.

3. czas przeznaczony na koszenie x koszt koszenia określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

4. zabieg ten wymaga użycia wozu samozaładowczego oraz zgrabiarki na określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa).

Wariant 4.5. - Murawy ciepłolubne

Wariant 4.5. obejmuje siedliska określone według klasyfikacji Natura 2000 jako

- ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe (6120) - siedlisko o znaczeniu priorytetowym;
- murawy kserotermiczne (6210), w których za priorytetowe uważa się płaty z istotnymi stanowiskami storczykowatych;
- ciepłolubne łąki pienińskie (6510-4);
- murawy stepowe, w tym murawy ostnicowe.

Jednostki fitosocjologiczne: zbiorowiska klasy *Festuco-Brometea* oraz związku *Koelerion glaucae*, a także zespół *Anthyllidi-Trifolietum montanii* oraz nawiązujące do nich zbiorowiska, na których udokumentowana zostanie obecność gatunków identyfikujących.

Opis: Połączono tu dwie grupy zbiorowisk różniące się składem gatunkowym i rozmieszczeniem w kraju. Płaty zbiorowisk są zwykle niewielkie i występują w

znacznym rozproszeniu. Znajdują się w miejscach suchych i nasłonecznionych, na różnym typie podłoża od gleb piaszczystych i żwirowych do gleb z dużą zawartością wapnia. W łąkarstwie, siedliska muraw ciepłolubnych klasyfikowane są jako grądy zubożałe. Murawy ciepłolubne (kserotermiczne) oraz bogate murawy napiaskowe należą do najbogatszych w gatunki fitocenoz Polski. Szereg występujących w nich roślin to gatunki zaliczane do rzadkich i zagrożonych w skali kraju, jak również gatunki z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Murawy ciepłolubne stanowią siedlisko dla wielu gatunków bezkręgowców, w tym gatunków chronionych np. motyla niepylaka apollo w Pieninach. Łąki pienińskie, zaliczane do muraw napiaskowych to zespół endemiczny Pienin, zaś murawy ostnicowe mają charakter reliktowy. Murawy ciepłolubne występują na terenach wyżynnych i na nasłonecznionych stokach dużych dolin rzecznych oraz otwartych, piaszczystych wyniesieniach na nizinach.

Murawy ciepłolubne zostały w dużym stopniu ukształtowane w wyniku ekstensywnego wypasu (rzadziej koszenia). Są to zbiorowiska bardzo wrażliwe na zmiany warunków siedliskowych. Do niekorzystnych zmian w tych zbiorowiskach prowadzi zarówno zaprzestanie użytkowania jak również jego intensyfikacja, czyli nawożenie oraz nadmierny wypas powodujący mechaniczne niszczenie okrywy roślinnej. Ze względu na szybkie zanikanie tych zbiorowisk i związanych z nimi gatunków flory i fauny konieczna jest ich pilna czynna ochrona poprzez promocję ekstensywnego użytkowania.

Wymogi wariantu 4.5.:

Wypas:

- obsada zwierząt od 0,4 do 0,6 DJP/ha, przy maksymalnym obciążeniu pastwiska do 5 DJP/ha (2,5t/ha);
- sezon pastwiskowy - od 1 maja do 15 października na obszarach poniżej 300 m n.p.m. lub od 20 maja do 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m.;

Koszenie:

- raz w roku w terminie od 15 lipca do 30 września;
- obowiązek pozostawienia 15-20% powierzchni działki rolnej nieskoszonych w ciągu całego roku, przy czym powinien to być inny fragment co roku;
- wysokość koszenia - do 10 cm;
- technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby; zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do wewnątrz działki;
- usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie;

Nawożenie: zakaz.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 1200 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Odpowiedni sposób koszenia łąki	x	
3.	Zakup dodatkowej paszy	x	
4.	Usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy	x	
5.	Koszty doprowadzenia zwierząt na pastwisko	x	
	Dodatkowy dochód		
6.	Dodatkowy dochód z opasa		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1381 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (87%)		1200 PLN/ha (307,4 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;

2. czas przeznaczony na koszenie x koszt koszenia określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

3. ilość paszy w dt x cena paszy - według danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003 oraz danych z Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym 2002 rok, (praca zbiorowa p. red. G. Niewęgłowskiej) oraz według danych GUS i Rynku pasz(praca zbiorowa, wyd IERiGŻ, ARR z roku 2001-2003);

4. zabieg ten wymaga użycia wozu samozaładowczego oraz zgrabiarki na określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

5. doprowadzenie zwierząt na pastwisko w okresie sezonu pastwiskowego (liczba dni wypasu w roku x liczba roboczogodzin w ciągu dnia x koszt roboczogodziny) - na podstawie danych z Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002r.;

6. średnia obsada na 1 ha w ekstensywnych warunkach x Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia dla 2002 r. przy opasie - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003.

Wariant 4.6. Półnaturalne łąki wilgotne

Wariant 4.6. obejmuje podmokłe łąki eutroficzne, które nie zostały wpisane na listę siedlisk Natura 2000.

Jednostki fitosocjologiczne: zbiorowiska związku *Calthion* oraz nawiązujące do nich zbiorowiska, na których udokumentowana zostanie obecność gatunków identyfikujących. Półnaturalne łąki wilgotne występują w różnego typu siedliskach

podmokłych – na tarasach zalewowych rzek (łęgi rozlewiskowe), podmokliskach (grądy podmokłe) bądź na nieco odwodnionych torfowiskach (łąki pobagienne).

Opis: Półnaturalne łąki wilgotne charakteryzują się stosunkowo dużym bogactwem florystycznym. Ze zbiorowiskami tymi związana jest też bogata fauna, w tym wiele rzadkich gatunków ptaków wodno-błotnych. Dla wielu gatunków wilgotne łąki stanowią siedliska lęgowe. Gniazda zazwyczaj zakładane są na ziemi. Dla innych gatunków ptaków, łąki tego typu są miejscem odpoczynku i żerowania podczas wiosennych i jesiennych przelotów. Łąki te pełnią ponadto ważne funkcje fizjocenotyczne np. w ochronie gleb organicznych przed mineralizacją w stanie umiarkowanego odwodnienia oraz retencji wody powierzchniowej. Występują stosunkowo powszechnie na terenie całego kraju, na siedliskach wilgotnych, głównie w dolinach rzek.

Tradycyjnie użytkowane są jako łąki dwukośne (również wypasane), przeważnie nawożone, jednak użytkowanie jednokośne przy jednoczesnym braku nawożenia nie wpływa negatywnie na ich skład florystyczny. Głównym zagrożeniem jest intensyfikacja użytkowania powodująca redukcję składu gatunkowego roślin i zwierząt. Do niekorzystnych zmian w zbiorowiskach prowadzi również pozostawianie skoszonej biomasy oraz zaprzestanie użytkowania.

Wymogi wariantu 4.6:

Koszenie:

- co roku w terminie od 15 czerwca do 30 września, nie więcej niż dwa pokosy;
- obowiązek pozostawienia 5-10% działki rolnej nieskoszonej w ciągu całego roku, przy czym powinien to być inny fragment co roku;
- wysokość koszenia 5-15 cm;
- technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby, zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do wewnątrz działki;
- usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie;

Wypas:

- po 20 lipca dopuszcza się kontrolowany wypas wolny lub kwaterowy przy obsadzie do 1 DJP/ha i obciążeniu pastwiska do 5 t/ha (10 DJP/ha)¹;
- na terenach zalewowych rozpoczęcie wypasu nie wcześniej niż dwa tygodnie po ustąpieniu wód;
- graniczny termin wypasu 15 października;

Nawożenie:

- dopuszczalne nawożenie azotem do 60 kg/ha/rok.

¹ Obciążenie pastwiska określa ilość zwierząt w danym momencie na pastwisku, a obsada dotyczy całego sezonu pastwiskowego.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 800 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Odpowiedni sposób koszenia łąki	x	
3.	Zakup dodatkowej paszy	x	
4.	Usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy	x	
5.	Koszty doprowadzenia zwierząt na pastwisko	x	
	Dodatkowy dochód		
6.	Dodatkowy dochód z utrzymania zwierzęcia		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		849,5 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (94%)		800 PLN/ha (204,9 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;

2. czas przeznaczony na koszenie x koszt koszenia określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

3. ilość paszy w dt x cena - według danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003 oraz danych z Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym 2002 rok, (praca zbiorowa p. red. G. Niewęglowskiej) oraz według danych GUS i Rynku pasz(praca zbiorowa, wyd IERiGŻ, ARR z roku 2001-2003);

4. zabieg ten wymaga użycia wozu samozaładowczego oraz zgrabiarki na określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);

5. doprowadzenie zwierząt na pastwisko w okresie sezonu pastwiskowego (liczba dni wypasu w roku x liczba roboczogodzin w ciągu dnia x koszt roboczogodziny) - na podstawie danych z Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002r.;

6. średnia obsada na 1 ha w ekstensywnych warunkach x Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia dla 2002 r. przy opasie - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003.

Wariant 4.7. – Półnaturalne łąki świeże

Wariant 4.7. obejmuje siedliska określone według klasyfikacji Natura 2000 jako część niżowych i górskich świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie (6510, bez

6510-4 czyli ciepłolubnych łąk pienińskich) oraz górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (6520).

Jednostki fitosocjologiczne: zbiorowiska związków *Arrhenatherion* (oprócz ubogich postaci *Poo-Festucetum* i suchych łąk pienińskich *Anthyllidi-Trifolietum montanii*) i *Polygono-Trisetion* oraz nawiązujące do nich zbiorowiska, na których udokumentowana zostanie obecność gatunków identyfikujących.

Opis: Półnaturalne łąki świeże występują na mineralnych wyniesieniach i stokach dolin rzecznych, a także w sąsiedztwie rzek na lekkich glebach madowych, czyli siedliskach klasyfikowanych w typologii łąkarskiej jako grądy właściwe i popławne oraz łągi zgrądowiaste. Są to siedliska najkorzystniejsze do wykorzystania rolniczego, zatem porastające je łąki w większości zagospodarowano w stopniu intensywnym. Doprowadziło to do ich zubożenia gatunkowego i utraty walorów przyrodniczych. Półnaturalne łąki świeże wyróżniają się dużym bogactwem gatunkowym i znacznymi walorami krajobrazowymi. Łąki rajgrasowe i bogate gatunkowo łąki wiechlinowe (*Arrhenatherion*) występują na terenach nizinnych Polski, a łąki mietlikowo-mietlicowe, bądź konietlicowe (*Polygono-Trisetion*) w paśmie regła dolnego Karpat Zachodnich, zwłaszcza Tatr.

Półnaturalne łąki świeże użytkowane są zazwyczaj jako łąki dwukośne (również wypasane) i stanowią gospodarczo wartościowe użytki zielone. Intensyfikacja użytkowania (intensywny wypas, ubijanie gleby, niskie koszenie), jak również zaprzestanie użytkowania prowadzą do zubożenia florystycznego zbiorowisk.

Wymogi wariantu 4.7.:

Koszenie:

- co roku w terminie od 15 czerwca do 30 września; po 20 lipca dopuszcza się drugi pokos lub kontrolowany wypas;
- obowiązek pozostawienia 5-10% działki rolnej nieskoszonych w ciągu roku, przy czym powinien to być inny fragment co roku;
- wysokość koszenia 5-15 cm;
- technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby, zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do wewnątrz działki;
- usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie;

Wypas:

- obsada zwierząt do 1 DJP/ha, przy maksymalnym obciążeniu pastwiska do 5 t/ha (10 DJP/ha)¹;
- na terenach zalewowych rozpoczęcie wypasu nie wcześniej niż dwa tygodnie po ustąpieniu wód;
- graniczny termin wypasu 15 października;

Nawożenie:

¹ Obciążenie pastwiska określa ilość zwierząt w danym momencie na pastwisku, a obsada dotyczy całego sezonu pastwiskowego.

- dopuszczalne nawożenie azotem do 60 kg/ha/rok.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 800 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Odpowiedni sposób koszenia łąki	x	
3.	Zakup dodatkowej paszy	x	
4.	Usunięcie lub złożenie w stogi ściętej biomasy	x	
5.	Koszty doprowadzenia zwierząt na pastwisko	x	
6.	Dodatkowy dochód z utrzymania zwierzęcia		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		849,5 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (94%)		800 PLN/ha (204,9 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;
2. czas przeznaczony na koszenie x koszt koszenia określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);
3. ilość paszy w dt x cena - według danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003 oraz danych z Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym 2002 rok, (praca zbiorowa p. red. G. Niewęgłowskiej) oraz według danych GUS i Rynku pasz(praca zbiorowa, wyd IERiGŻ, ARR z roku 2001-2003);
4. zabieg ten wymaga użycia wozu samozaładowczego oraz zgrabiarki na określonej powierzchni łąki - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);
5. doprowadzenie zwierząt na pastwisko w okresie sezonu pastwiskowego (liczba dni wypasu w roku x liczba roboczogodzin w ciągu dnia x koszt roboczogodziny) - na podstawie danych z Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002r.;
6. średnia obsada na 1 ha w ekstensywnych warunkach x Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia dla 2002 r. przy opasie - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003.

Wariant 4.8.– Bogate gatunkowo murawy bliźniczkowe

Wariant 4.8. obejmuje siedliska określone według klasyfikacji Natura 2000 jako bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (6230), w których za priorytetowe uważa się tylko płaty bogate florystycznie.

Jednostki fitosocjologiczne: zbiorowiska rzędu *Nardetalia* oraz nawiązujące do nich zbiorowiska, na których udokumentowana zostanie obecność gatunków identyfikujących.

Opis: Murawy bliźniczkowe rozwijają się na glebach umiarkowanie wilgotnych, kwaśnych, dystroficznych, typu rankeru alpejskiego lub subalpejskiego rankeru bielcowego z warstwą próchnicy, oraz na glebach mineralnych i torfowych. Wysokie walory muraw bliźniczkowych wynikają przede wszystkim z ograniczonego zasięgu ich występowania (np. wschodniokarpacka psiora połoninowa uznawana jest za endemiczny zespół dla Karpat Wschodnich). Przyjmując rozwiązanie z wykazu siedlisk priorytetowych Dyrektywy Siedliskowej UE, za cenne przyrodniczo można uznać te zbiorowiska muraw bliźniczkowych, które zawierają znaczną liczbę gatunków rzadkich, w tym storczyków. Murawy bliźniczkowe występują na terenie całego kraju, a ich bogate gatunkowo warianty znajdują się głównie na terenach górskich i wyżynnych, rzadziej na stokach dolin rzecznych (siedliska grądów zubożałych), zwłaszcza w północnej Polsce.

Bogate gatunkowo murawy bliźniczkowe to zbiorowiska tradycyjnie użytkowane jako ekstensywne pastwiska. Zagrożeniem dla nich jest zbyt duża intensywność wypasu, która przyczynia się do silnego ubożenia tych zbiorowisk i opanowywania ich przez bliźniczkę psią trawkę. Zaprzeczenie ich użytkowania wpływa również niekorzystnie - na nieużytkowane murawy bliźniczkowe stosunkowo szybko wkraczają zarośla.

Wymogi wariantu 4.8.:

Wypas:

- obsada zwierząt od 0,4 do 0,6 DJP/ha, przy maksymalnym obciążeniu pastwiska do 2,5 t/ha (5 DJP/ha);
- na terenach zalewowych rozpoczęcie wypasu nie wcześniej niż dwa tygodnie po ustąpieniu wód;
- sezon pastwiskowy - od 1 maja do 15 października na obszarach poniżej 300 m n.p.m. lub od 20 maja do 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m.;

Nawożenie: zakaz.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 800 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Zakup dodatkowej paszy	x	
3.	Koszty doprowadzenia zwierząt na pastwisko	x	
	Dodatkowy dochód		
4.	Dodatkowy dochód z utrzymania zwierzęcia		x
Bilans kosztów i korzyści		879,8 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (91%)		800 PLN/ha (204,9 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;

2. ilość paszy w dt x cena paszy - według danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003 oraz danych z Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym 2002 rok, (praca zbiorowa p. red. G. Niewęgłowskiej) oraz według danych GUS i Rynku pasz (praca zbiorowa, wyd IERiGŻ, ARR z roku 2001-2003);

3. doprowadzenie zwierząt na pastwisko w okresie sezonu pastwiskowego (liczba dni wypasu w roku x liczba roboczogodzin w ciągu dnia x koszt roboczogodziny) - na podstawie danych z Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002r.;

4. średnia obsada na 1 ha w ekstensywnych warunkach x Standardową Nadwyżką Bezpośrednią dla 2002 r. przy opasie -na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003.

Wariant 4.9. – Słonorośla

Wariant 4.9. obejmuje siedliska określone według klasyfikacji Natura 2000 jako:

- śródlądowe błotniste solniska z solirodem (1310);
- solniska nadmorskie (1330);
- śródlądowe słone łąki, pastwiska i szuwary (1340) jako siedlisko o znaczeniu priorytetowym.

Jednostki fitosocjologiczne: zbiorowiska klas *Asteretea tripolium* i *Thero-Salicornietea*, zespół *Potentillo-Festucetum* (klasa *Molinio-Arrhenatheretea*) i *Scripetum maritimi* (klasa *Phragmitetea*) oraz nawiązujące do nich zbiorowiska, na których udokumentowana zostanie obecność gatunków identyfikujących, zgodnie z definicjami siedlisk Natura 2000.

Opis: Zbiorowiska te występują w zasięgu działania słonych i słonawych wód powierzchniowych lub podziemnych. Zawierają szereg wyspecjalizowanych, rzadkich gatunków charakterystycznych dla siedlisk zasolonych. Należą do nich

rzadkie biocenozy, występujące głównie na wybrzeżu oraz w rozproszeniu w dolinach dużych rzek nizinnych.

Słonorośla użytkowane były poprzez ekstensywny wypas oraz koszenie. Zagrożenie dla nich stanowi zaniechanie użytkowania, nadmierny wypas oraz wysłodzenie zasilających je wód (zwłaszcza w przypadku solnisk śródlądowych).

Wymogi wariantu 4.9.:

Wypas:

- obsada zwierząt od 0,5 do 1 DJP/ha;
- w przypadku licznego występowania trzciny należy stosować wypas kwaterowy, który powinien zaczynać się od kwater z dużym udziałem trzciny i stopniowo przechodzić na typowe słonawy;

Koszenie:

- zamiast wypasu, raz w roku nie wcześniej niż 1 lipca z możliwością pozostawienia runa bez skoszenia raz na 5 lat;
- nie wcześniej niż 2 tygodnie po ustąpieniu wód;
- wysokość koszenia 5-15 cm;
- usunięcie biomasy w terminie do 2 tygodni (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie;
- technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby, zakaz koszenia okrężnego od zewnątrz do wewnątrz działki;

Nawożenie: zakaz.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 1190 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Zakup dodatkowej paszy	x	
3.	Koszty doprowadzenia zwierząt na pastwisko	x	
	Dodatkowy dochód		
4.	Dodatkowy dochód z utrzymania zwierzęcia		x
Bilans kosztów i korzyści		1195 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100%)		1190 PLN/ha (304,8 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;
2. ilość paszy w dt x cena paszy - według danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003 oraz danych z Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym 2002 rok, (praca zbiorowa p. red. G. Niewęglowskiej) oraz według danych GUS i Rynku pasz (praca zbiorowa, wyd IERiGŻ, ARR z roku 2001-2003);
3. doprowadzenie zwierząt na pastwisko w okresie sezonu pastwiskowego (liczba dni wypasu w roku x liczba roboczogodzin w ciągu dnia x koszt roboczogodziny) - na podstawie danych z Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002r.;
4. średnia obsada na 1 ha w ekstensywnych warunkach x Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia dla 2002 r. przy opasie - na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003.

Wariant 4.10: Użytki przyrodnicze

Wariant obejmuje siedliska określone według klasyfikacji Natura 2000 jako:

- torfowiska wysokie (7110, 7120);
- część torfowisk przejściowych i trzęsawiska (7140);
- obniżenia na podłożu torfowym (7150);
- część torfowisk zasadowych (7230);
- luźne murawy napiaskowe (2330);
- wrzosowiska (4030, 4010);
- szuwały (w tym 7210).

Opis: Użytki przyrodnicze często występują w postaci enklaw w krajobrazie rolniczym. Przyczyniają się do wzrostu różnorodności biologicznej. Związane jest z nimi wiele chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków roślin oraz zwierząt. Dodatkowo, torfowiska odgrywają ogromną rolę w retencji wodnej, natomiast luźne murawy zapobiegają erozji wietrznej.

Dla siedlisk podmokłych bardzo istotne zagrożenie stanowi osuszenie. Murawy napiaskowe i torfowiska są zagrożone przez wydobycie odpowiednio piasku lub torfu, a także zalesienia.

Wymogi wariantu 4.10:

- minimalna powierzchnia użytku przyrodniczego - 0,1 ha, wsparcie przyznawane jest do 5 ha użytków przyrodniczych na gospodarstwo;
- zachowanie użytków przyrodniczych w stanie niepogorszonym, według zaleceń doradcy rolnośrodowiskowego, np. w przypadku torfowisk – zakaz odwadniania, wydobycia torfu, w przypadku muraw napiaskowych – zakaz wydobycia piasku, w przypadku szuwarów wielkokepowych – zakaz odwadniania, zachowanie kęp;
- niestosowanie nawozów i środków ochrony roślin;
- usuwanie śmieci z obszaru zajmowanego przez użytki przyrodnicze;
- dokonywanie zabiegów pielęgnacyjnych, według zaleceń doradcy rolnośrodowiskowego;

- prowadzenie działalności rolniczej według zaleceń doradcy rolnośrodowiskowego (np. pozyskanie surowca zielarskiego, ekstensywny wypas na murawach).

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej – 550 PLN/ha.

Kalkulacja płatności:

	Podjęmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Utrudniona uprawa na obrzeżach użytku przyrodniczego	x	
3.	Zabiegi pielęgnacyjne	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		551 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100%)		550 PLN/ha (140,9 EURO/ha)	

1. utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji jest to różnica pomiędzy SNB dla 2002 r. na 1 ha UR a SNB dla 2002 r. na 1 ha UR w ekstensywnych warunkach na podstawie danych GUS oraz danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003;

2. utrudniona uprawa na obrzeżach użytku przyrodniczego ze względu na większą ilość roboczogodzin i zwiększoną ilość zużycia paliwa - według danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn. IBMER, Warszawa), Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003 oraz danych z Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach;

3. zabiegi pielęgnacyjne, w tym usuwanie śmieci (czas w rbh x koszt roboczogodziny) na podstawie danych z GUS, Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego oraz Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002 rok.

Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000

Zakres pakietu, wymogi oraz kalkulacja płatności są takie same jak w przypadku pakietu 4 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000, natomiast płatność rolnośrodowiskowa stanowi pełną rekompensatę utraconego dochodu i poniesionych kosztów (100% kalkulacji płatności).

Wysokości stawek płatności w pakiecie Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000

Wariant 5.1. Ochrona siedlisk lęgowych ptaków	1 370 zł/ha (350,9 EURO/ha)
Wariant 5.2. Mechowiska	1 390 zł/ha (356,1 EURO/ha)
Wariant 5.3. Szuwary wielkoturzycowe	910 zł/ha (233,1 EURO/ha)
Wariant 5.4. Łąki trzęślicowe i selernicowe	1 390 zł/ha (356,1 EURO/ha)
Wariant 5.5. Murawy ciepłolubne	1 380 zł/ha (353,5 EURO/ha)
Wariant 5.6. Półnaturalne łąki wilgotne	840 zł/ha (215,2 EURO/ha)
Wariant 5.7. Półnaturalne łąki świeże	840 zł/ha (215,2 EURO/ha)
Wariant 5.8. Bogate gatunkowo murawy bliźniczkowe	870 zł/ha (222,8 EURO/ha)
Wariant 5.9. Słonorośla	1 190 zł/ha (304,8 EURO/ha)
Wariant 5.10. Użytki przyrodnicze	550 zł/ha (140,9 EURO/ha)

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie¹

- Wariant 6.1. Produkcja towarowa lokalnych odmian roślin uprawnych
- Wariant 6.2. Produkcja nasienna towarowa lokalnych odmian roślin uprawnych
- Wariant 6.3. Produkcja nasienna na zlecenie banku genów
- Wariant 6.4. Sady tradycyjne

Opis: Warianty opisane w pakiecie są zgodne z celami Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej zwłaszcza z Dyrektywą 870/2004 (Zachowanie i wykorzystanie zasobów genowych) oraz Globalnym Planem Akcji dla Zachowania Zasobów Genowych FAO (Lipsk 1994), który został przyjęty przez Unię Europejską.

Pakiet Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie jest zgodny z

- Decyzją Rady z dnia 25 października 1993 r. dotyczącą zatwierdzenia Konwencji o różnorodności biologicznej,

¹ zgodnie z art. 39 ust. 5 rozporządzenia Rady 1698/2005 wszystkie warianty w ramach tego pakietu wpisują się w ochronę *insitu*.

- Decyzją Rady 2004/869/WE z dnia 24 lutego 2004 r. w sprawie zatwierdzenia w imieniu Wspólnoty Europejskiej Międzynarodowego Traktatu o Zasobach Genetycznych Roślin dla Żywności i Rolnictwa,
- Rozporządzeniem Rady (WE) nr 870/2004 z dnia 24 kwietnia 2004 r. ustanawiającym wspólnotowy program w sprawie ochrony, opisu, zbierania i wykorzystania zasobów genetycznych w rolnictwie i uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1467/94.

Pakiet umożliwia wspieranie rolników, którzy czynnie uczestniczą w ochronie i doskonaleniu lokalnych tzn. miejscowych¹ lub starych odmian gatunków roślin uprawnych, a także gatunków roślin uprawnych obecnie zagrożonych wyginięciem i gatunków im towarzyszących.

Pakiet daje możliwość utrzymywania istniejących zasobów genowych roślin uprawnych przez rolników, oraz praktycznego wykorzystania najlepszych genotypów znajdujących się w bankach genów.

Płatność rolnośrodowiskowa przysługuje rolnikowi, który uprawia w tradycyjny sposób lokalne odmiany roślin uprawnych. Proponowana wysokość płatności rolnośrodowiskowej jest jednolita dla różnych rodzajów upraw (zboża, okopowe, warzywa). Zróżnicowanie występuje w zależności od tego czy są to rośliny towarowe, czy nasienne, a w ramach upraw nasiennych - w zależności od tego, czy jest to produkcja nasienne towarowa czy produkcja nasienne dla banku genów. Zróżnicowana jest również minimalna niepłatna powierzchnia upraw dla poszczególnych typów działań, która rekompensuje różnice między różnymi typami upraw.

Cel: zachowanie lokalnych odmian roślin uprawnych

Wariant 6.1. Produkcja towarowa lokalnych odmian roślin uprawnych

Opis: Efektem realizacji tego wariantu będzie utrzymywanie lokalnych odmian roślin uprawnych, co zwiększy różnorodność gatunkową oraz odmianową w uprawach rolniczych.

Wymogi wariantu 6.1.:

- minimalna łączna powierzchnia dla upraw rolniczych – 0,3 ha, dla upraw warzywnych - 0,15 ha;
- uprawa roślin z kwalifikowanego materiału siewnego odmian miejscowych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze w pierwszym i czwartym roku realizacji programu rozmnożenia i wymiana materiału siewnego;
- uprawa pozostałych gatunków roślin, które nie wymagają rejestracji zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia ministra właściwego ds. rolnictwa.

¹odmiana miejscowa oznacza zbiorowość roślin w obrębie gatunku roślin uprawnych powstałą w wyniku długotrwałego oddziaływania miejscowych czynników przyrodniczych i rolniczych, a nie w wyniku prac hodowlanych (Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r.o nasiennictwie Dz.U. 92 poz. 639.)

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 570 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracona nadwyżka bezpośrednia	x	
2.	Kontrola czystości i tożsamości odmianowej	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		570 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100%)		570 PLN/ha (146 EURO/ha)	

1. Niższa standardowa nadwyżka bezpośrednia w stosunku do standardowej uprawy (SNB dla 2002 r. na 1 ha UR x % wielkość utraconej SNB) na podstawie: GUS, danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003 oraz danych z Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002 rok, praca zbiorowa p. red. G. Niewęgłowskiej;

2. koszt kontroli czystości i tożsamości odmianowej- dane ze Stacji Hodowlano-Badawczej Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin z lat 2001-2003.

Wariant 6.2. Produkcja nasienna towarowa lokalnych odmian roślin uprawnych

Efektem realizacji tego wariantu będzie rozszerzenie dostępności materiału siewnego lokalnych odmian roślin uprawnych oraz ich upowszechnianie. Ustawowy obowiązek kwalifikacji materiału siewnego ciąży na producentach, wytwarzających nasiona gatunków, które podlegają rejestracji. Materiał nasenny pozostałych gatunków wymienionych w załączniku do rozporządzenia ministra właściwego ds. rolnictwa nie podlega kwalifikacji. Rolnik produkujący materiał siewny miejscowej odmiany, wpisanej do Krajowego Rejestru, ubiegający się o przyznanie pomocy finansowej będzie poddany tym samym rygorom, jak każdy inny producent materiału siewnego.

Wariant ten jest w zgodzie z prawodawstwem wspólnotowym regulującym obrót materiałem siewnym roślin uprawnych, tj. z Dyrektywą 66/401/EWG, 66/402/EWG, 2002/53/WE, 2002/54/WE, oraz 2002/57/WE i Dyrektywą Rady 2002/55/WE z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie obrotu materiałem siewnym warzyw oraz z projektem Dyrektywy Komisji ustanawiającym odstępstwo pozwalające na obrót materiałem siewnym i nasadzeniowym odmian miejscowych i odmian dostosowanych do lokalnych warunków, które są zagrożone erozją genetyczną.

Wymogi wariantu 6.2.:

- utrzymanie tożsamości i czystości odmianowej;
- prowadzenie dokumentacji danych plantacji oraz wykonywanych zabiegów i udostępnianie jej organom kontrolnym (Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa);
- uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej w przypadku gatunków rejestrowanych, a w przypadku pozostałych gatunków - informacji o wynikach badań.

Przy wytwarzaniu materiału siewnego kategorii „kwalifikowany” powierzchnia plantacji nasiennych roślin rolniczych¹ stanowiąca zwarty obszar uprawy nie może być mniejsza niż:

- 1) 2 ha - w przypadku materiału siewnego roślin zbożowych;
- 2) 1 ha - w przypadku materiału siewnego ziemniaka;
- 3) 0,5 ha - w przypadku pozostałych gatunków roślin rolniczych.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 800 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Utracony dochód		
1.	Utracona nadwyżka bezpośrednia	x	
	Dodatkowy koszt		
2.	Większy koszt materiału siewnego typu elita	x	
3.	Większy koszt robocizny o 100 rbh/ha	x	
4.	Kwalifikacja polowa i laboratoryjna (siła kiełkowania, choroby, czystość)	x	
	Oszczędności		
5.	Większy przychód z tytułu produkcji materiału siewnego		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1024 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (78 %)		800 PLN/ha (204,9 EURO/ha)	

1. Niższa standardowa nadwyżka bezpośrednia w stosunku do standardowej uprawy (SNB dla 2002 r. na 1 ha UR x % wielkość utraconej SNB) na podstawie: GUS, danych Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ z lat 2001-2003 oraz danych z Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002 rok, praca zbiorowa p. red. G. Niewęgłowskiej;
2. wyższy koszt związany z zakupem materiału siewnego typu elita - na podstawie danych ze Stacji Hodowlano-Badawczej Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin z lat 2001-2003, dane GUS;
3. dodatkowe koszty związane z większym nakładem pracy (liczba roboczogodzin x koszt roboczogodziny w przeliczeniu na hektar) - na podstawie danych ze Stacji Hodowlano-Badawczej Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin z lat 2001-2003, dane GUS;

¹ Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o nasiennictwie Dz. U. 92 poz. 639

4. koszt przeprowadzenia kwalifikacji polowej i laboratoryjnej - na podstawie danych ze Stacji Hodowlano-Badawczej Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin z lat 2001-2003, dane GUS;
5. wyższa standardowa nadwyżka bezpośrednia z tytułu produkcji materiału siewnego (SNB dla 2002 r. na 1 ha UR x % wielkość zwiększonej SNB - dane IHAR oraz GUS z lat 2001-2003.

Wariant 6.3. Produkcja nasienna na zlecenie banku genów

Opis: Realizacja tego wariantu będzie dotyczyła rozmnażania i utrzymywania:

- lokalnych odmian roślin uprawnych;
- zagrożonych wyginięciem gatunków roślin uprawnych;
- zagrożonych wyginięciem gatunków roślin towarzyszących im w miejscach ich naturalnego występowania, w celu zachowania ich pierwotnych właściwości.

Wymogi wariantu 6.3.:

- umowa z bankiem genów na rozmnażanie nasion (rolnik przekazuje nieodpłatnie nasiona na rzecz banku genów) wraz z planem realizacji wariantu;
- minimalna łączna powierzchnia dla upraw kontraktowanych przez bank genów wynosi 0,1 ha; maksymalna powierzchnia 0,3 ha; produkcja nasienna na małych powierzchniach wymaga zachowania szczególnych zasad izolacji. 50% powierzchni objętej płatnością stanowią uprawy będące przedmiotem rozmnożeń; pozostałą powierzchnię stanowi otulina - obsiew innym gatunkiem, czarny ugór lub koszona murawa w zależności od rozmnażanych gatunków; typ otuliny określany jest w umowie z bankiem genów;
- prowadzenie dokumentacji uprawy i udostępnianie jej nadzorującemu pracownikowi banku genów;
- potwierdzenie przez bank genów wymaganej jakości nasion.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej – 4700 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podjęmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia	x	
	Dodatkowy koszt		
2.	Większy koszt robocizny o 350 rbh/ha *8,5 zł	x	
3.	Prowadzenie dokumentacji uprawy 8h*2 dni*8,5zł	x	
4.	Kwalifikacja polowa i laboratoryjna (siła kiełkowania, choroby, czystość)	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		4711 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100 %)		4700 PLN/ha (1204 EURO/ha)	

1. utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia (całość wyprodukowanego przez rolnika materiału siewnego jest przekazywana nieodpłatnie na rzecz banku genów);

2. dodatkowy koszt związany z wyższym nakładem pracy (liczba roboczogodzin x koszt roboczogodziny) - według danych ze Stacji Hodowlano-Badawczej Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin z lat 2001-2003, dane GUS z lat 2001-2003;
3. czas przeznaczony na prowadzenie dokumentacji uprawy (liczba dni x liczba godzin x koszt 1 roboczogodziny) - według danych ze Stacji Hodowlano-Badawczej Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin z lat 2001-2003, dane GUS z lat 2001-2003;
4. koszt przeprowadzenia kwalifikacji polowej i laboratoryjnej - na podstawie danych ze Stacji Hodowlano-Badawczej Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin z lat 2001-2003, dane GUS.

Wariant 6.4. Sady tradycyjne

Opis: Płatność rolnośrodowiskowa określana jest na podstawie powierzchni bezpośrednio zajętej pod sad - nie mniejszej niż 0,1 ha i nie większej niż 0,4 ha, z liczbą drzew spełniających kryteria ilościowe i jakościowe. W przypadku sadów o tradycyjnym charakterze, o większej powierzchni niż 0,4 ha płatność rolnośrodowiskowa przysługuje tylko do powierzchni określonej jako maksymalna (0,4 ha).

Wymogi wariantu 6.4.:

- w sadzie tradycyjnym znajdują się odmiany zamieszczone w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia ministra właściwego ds. rolnictwa, które stanowią co najmniej 60% obsady;
- sad tradycyjny obejmuje co najmniej 12 drzew w przedziale od 15-20 lat, reprezentujących nie mniej niż 4 odmiany lub gatunki; przy czym korony drzew rozpoczynają się na wysokości od 120 cm i średnice pnia na wysokości około 1 m nie mogą być mniejsze niż 15 cm;
- przy spełnieniu powyższych warunków sad może być uzupełniony do 40% obsady wszystkich drzew odmianami znajdującymi się w wykazie; powiększenie wymaga zwiększenia liczby odmian/gatunków o co najmniej trzy odmiany/gatunki; drzewa są rozmnażane na silnie rosnących podkładkach (np. jabłonie na siewkach antonówki, grusze na siewkach gruszy kaukaskiej, śliwy na siewkach ałyczy, czereśnie na siewkach czereśni ptasiej, wiśnie na siewkach antypki lub czereśni ptasiej) prowadzone jako wysokopienne drzewa o minimalnej wysokości pnia 1,20 m, w rozstawie nie mniejszej niż 4 x 6 m i nie większej niż 10 x 10 m;
- obowiązkowe jest wykonywanie podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych, takich jak: cięcie sanitarne drzew i prześwietlające nadmiernie zagęszczone korony, usuwanie odrostów i samosiewów, bielenie pni drzew starszych i zabezpieczanie pni młodych drzew przed ogryzaniem przez gryzonie i zającokształtne, utrzymanie ogólnego porządku w sadzie;
- koszenie i usuwanie trawy lub wypas.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej – 2100 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	15% strat wartości plonów	x	
	Dodatkowe koszty		
2.	Wykaszenie murawy i usunięcie biomasy	x	
3.	Przycinanie drzew (połowa sadu każdego roku)	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		2430 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (86%)		2100 PLN/ha (537,9 EURO/ha)	

1. % straty wartości plonów (średnia wartość plonów x strata wartości tych plonów) – na podstawie danych Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym, 2002, p. red. G. Niewęglowskiej;

2. koszt wykoszenia murawy i usunięcia biomasy (liczba roboczogodzin x koszt roboczogodziny) – na podstawie danych Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ oraz Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa ze Skierniewic;

3. koszt przycinki drzew co dwa lata - na podstawie danych Zakładu Ekonomiki Ogrodnictwa IERiGŻ oraz Instytutu Sadownictwa i Kwiaciarstwa ze Skierniewic.

Dowody na występowanie zagrożenia erozją genetyczną roślinnych zasobów genetycznych

Polska jest szczególnym przykładem w Europie Środkowej, gdzie dzięki rozdrobnionej gospodarce rolnej do czasów współczesnych zachowały się miejscowe formy roślin uprawnych. Regiony występowania miejscowych materiałów roślin uprawnych znajdują się głównie w południowej części kraju i obejmują górski region Beskidów i Tatr oraz Pogórza. Mniejsze ostoje zostały znalezione we wschodniej i południowo-wschodniej części Polski na Podlasiu i w Kotlinie Sandomierskiej. Trudne warunki klimatyczne, krótki okres wegetacji, pofałdowane ukształtowanie terenu są charakterystyczną cechą tych regionów. Geograficzno-ekologiczne i socjologiczne czynniki faworyzują w tych regionach miejscowe odmiany uprawne (geograficzna izolacja, niekorzystne warunki dla mechanicznej uprawy roli). Z drugiej strony należy podkreślić, że miejscowe odmiany skutecznie konkurują z nowymi odmianami w tych regionach. Dobrze zaadaptowane do specyficznych warunków środowiska, gwarantowały one w niesprzyjających latach raczej niski, ale stabilny plon.

Obecnie miejscowe odmiany roślin rolniczych są dostępne głównie jako materiały przechowywane w banku genów. Szacuje się, że w ciągu ostatnich 10 lat zanikły niemal zupełnie miejscowe populacje wielu roślin rolniczych. Jednak nadal zachowały się regiony uprawy, gdzie można znaleźć odmiany miejscowe roślin warzywnych, sadowniczych i bardzo stare populacje roślin ozdobnych i zielarskich.

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie¹

- Wariant 7.1. Zachowanie lokalnych ras bydła;
- Wariant 7.2. Zachowanie lokalnych ras koni;
- Wariant 7.3. Zachowanie lokalnych ras owiec;
- Wariant 7.4. Zachowanie lokalnych ras świń.

Opis: Pakiet ma na celu ochronę szczególnie cennych ras zwierząt gospodarskich, w przypadku których niska liczebność zwierząt hodowlanych stwarza zagrożenie ich wyginięcia. Ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w Polsce prowadzona jest na podstawie art. 21 a Ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (tekst jednolity Dz. U. 02.207.1762 z późniejszymi zmianami).

Lokalne rasy i odmiany zwierząt są doskonale przystosowane do miejscowych, często bardzo trudnych warunków środowiskowych. Mogą one być utrzymywane w warunkach produkcji ekstensywnej i przy ubogich zasobach paszowych dając produkty często o unikalnej jakości. Utrzymanie tych zwierząt umożliwia zagospodarowanie obszarów, które w innym przypadku nie byłyby w ogóle użytkowane. Mają one także duże znaczenie ze względu na rolę jaką pełniły w historii rozwoju regionów, z których się wywodzą i są związane z tradycją oraz kulturą lokalnych społeczności.

Pakiet jest podzielony na warianty według gatunku zwierząt.

Cel: Zachowanie rodzimych ras zwierząt

Wariant 7.1. Zachowanie lokalnych ras bydła

Opis: Lokalne rasy bydła są doskonale przystosowane do miejscowych, często bardzo trudnych warunków środowiska. Zasługują one na zachowanie i promocję, głównie w systemie produkcji ekstensywnej w gospodarstwach ekologicznych i agroturystycznych, gdzie ich użytkowanie pełni także funkcje pozaprodukcyjne, a zwłaszcza edukacyjne. Lokalne rasy bydła powinny być upowszechniane ze szczególnym uwzględnieniem okolic, gdzie żywe są tradycje ich hodowli i chowu.

Pakiet obejmuje rasy bydła, dla których realizowane są programy hodowlane ochrony zasobów genetycznych: polska czerwona, białogrzbieta, polska czerwono-biała i polska czarno-biała.

Bydło polskie czerwone i białogrzbieta to stare rodzime polskie rasy odznaczające się właściwościami populacji autochtonicznych, takimi jak: doskonałe przystosowanie do trudnych warunków środowiska, niewybredność w doborze

¹ Zgodnie z art. 39 ust. 5 rozporządzenia Rady 1698/2005 wszystkie warianty w ramach tego pakietu wpisują się w ochronę *insitu*.

pasz, która umożliwia przetrwanie sezonowych niedoborów paszowych, jak też dość szybkie regenerowanie utraconej kondycji. Bydło polskie czerwono-białe charakteryzuje się wyraźnie dwukierunkową użytkowością, jest dobrze przystosowane do utrzymania w gospodarstwach dysponujących trwałymi użytkami zielonymi, odznacza się dużą odpornością i zdrowotnością, długowiecznością, dobrą płodnością, lekkimi porodami i dobrym odchowem cieląt. Bydło polskie czarno-białe historycznie użytkowane było w kierunku mleczno-mięsnym. Odznacza się ono cechami takimi jak: dobra mleczność, znaczna odporność na choroby i zdrowotność, dobra płodność, lekkie porody, duża żywotność cieląt i łatwość ich odchowu, a także doskonałe przystosowanie do rodzimych warunków środowiska.

Wymogi wariantu 7.1.:

- minimalna liczba samic w stadzie: 4 krowy tej samej rasy zakwalifikowane do udziału w programie ochrony;
- wpis krów do księgi zwierząt hodowlanych danej rasy;
- prowadzenie kontroli użytkowości mlecznej i dokumentacji hodowlanej w stadzie;
- realizacja programu hodowlanego ochrony zasobów genetycznych bydła danej rasy.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej – 1140 PLN/szt.

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Koszt dodatkowy		
1.	Prowadzenie dokumentacji hodowlanej	x	
	Dochód utracony		
2.	Utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1142 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100%)		1140 PLN/szt. (292 EURO/szt.)	

1. koszt prowadzenia dokumentacji hodowlanej dla bydła zgodnie z cennikiem podmiotu prowadzącego księgę hodowlaną oraz ocenę wartości użytkowej - według danych Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt;

2. utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia wynikająca z niższej produktywności rodzimych ras bydła w stosunku do ras wysokomlecznych (wartość DJP x SNB na 1 ha UR) - wyliczenia własne na podstawie danych z Ksiąg kontroli użytkowości bydła oraz z Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ, dane GUS.

Wariant 7.2 Zachowanie lokalnych ras koni

Opis: Rodzime rasy koni są doskonale przystosowane do miejscowych, często bardzo trudnych warunków środowiska. Charakteryzują się takimi cechami jak: odporność na choroby, wysoka płodność i plenność, dobre cechy mateczne, długowieczność oraz zdolności adaptacyjne do skrajnych warunków środowiskowych i paszy o niskiej jakości. Rodzime rasy koni powinny być zachowane i promowane w systemie produkcji ekstensywnej oraz w gospodarstwach ekologicznych i agroturystycznych, gdzie ich użytkowanie pełni także funkcje pozaprodukcyjne, a zwłaszcza edukacyjne.

Pakiet obejmuje rasy koni, dla których realizowane są programy hodowlane ochrony zasobów genetycznych: konik polski, koń huculski, koń małopolski, koń śląski, koń wielkopolski, koń sokólski oraz koń sztumski.

Konik polski to typowy przedstawiciel polskiej rasy koni małych, wywodzący się bezpośrednio od dzikich koni – tarpanów.

Konie huculskie należą do jednej z najstarszych ras koni opisanych w Polsce. Zostały one ukształtowane we wschodnich Karpatach, w surowym klimacie górskim.

Koń małopolski to rasa o genotypie i fenotypie podkreślającym odrębność i specyfikę polskiego angloaraba.

Koń śląski wywodzi się w liniach żeńskich od miejscowych szlachetnych klaczy i od ogierów oldenburskich i wschodnio-fryzyjskich.

Koń wielkopolski powstał w wyniku uszlachetniania krajowego pogłowia końmi wschodnio-pruskimi i trakeńskimi.

Koń sokólski został wytworzony w końcu XIX wieku na terenach Wileńszczyzny, Grodzieńszczyzny i Białostocczyzny poprzez krzyżowanie miejscowych klaczy z ogierami zimnokrwistymi.

Koń sztumski został wytworzony na początku XX wieku w wyniku krzyżowania miejscowych nizinnych koni żuławskich z ogierami belgijskimi i reńsko-belgijskimi.

Wymogi wariantu 7.2.:

- minimalna liczba samic w stadzie: 2 klacze tej samej rasy zakwalifikowane do udziału w programie ochrony;
- wpis koni do księgi zwierząt hodowlanych danej rasy i prowadzenie dokumentacji hodowlanej stada;
- realizacja programu hodowlanego ochrony zasobów genetycznych koni danej rasy.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 1500 PLN/szt.

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Koszt dodatkowy		
1.	Koszt związany z rozrodem	x	
2.	Przygotowanie pastwiska (wygrodzenie kwater pastuchem)	x	
3.	Przygotowanie do prób dzielności	x	
4.	Prowadzenie dokumentacji hodowlanej	x	
	Dochód utracony		
5.	Utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia	x	
	Dodatkowy dochód		
6.	Przychód ze sprzedaży żrebaka		x
7.	Przychód z jazd rekreacyjnych		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		1503 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100%)		1500 PLN/szt. (384,2 EURO/szt.)	

1. koszt związany z rozrodem, który obejmuje koszt dowozu i przywozu klaczy do ogiera (odległość w km x koszt przejazdu oraz średnią cenę za stanówkę ogierem z programu) - według danych z Polskiego Związku Hodowców Koni oraz z Instytutu Zootechniki z Balic pod Krakowem z lat 2001-2003, dane GUS;

2. koszt związany z przygotowaniem pastwisk poprzez wygrodzenie kwater pastuchem - według danych z Polskiego Związku Hodowców Koni oraz z Instytutu Zootechniki z Balic pod Krakowem z lat 2001-2003, dane GUS;

3. koszt związany z przygotowaniem do prób dzielności - według danych z Polskiego Związku Hodowców Koni oraz z Instytutu Zootechniki z Balic pod Krakowem z lat 2001-2003, dane GUS;

4. koszt związany z prowadzeniem dokumentacji hodowlanej dla koni zgodnie z cennikiem podmiotu prowadzącego księgi hodowlane oraz ocenę wartości użytkowej - według danych z Polskiego Związku Hodowców Koni oraz z Instytutu Zootechniki z Balic pod Krakowem z lat 2001-2003;

5. utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia (wartość DJP x SNB na 1 ha UR) - na podstawie GUS i Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

6. przychód ze sprzedaży żrebaka - według danych z Polskiego Związku Hodowców Koni oraz z Instytutu Zootechniki z Balic pod Krakowem z lat 2001-2003, dane GUS;

7. przychód z jazd rekreacyjnych - według danych z Polskiego Związku Hodowców Koni oraz z Instytutu Zootechniki z Balic pod Krakowem z lat 2001-2003, dane GUS.

Wariant 7.3. Zachowanie lokalnych ras owiec

Opis: Realizacja tego pakietu ma za zadanie zachowanie różnorodności genetycznej rodzimych ras owiec oraz ras wytworzonych na terenie Polski, dobrze zaadaptowanych do lokalnych warunków środowiskowych i systemów utrzymania.

Pakiet obejmuje rasy owiec, dla których realizowane są programy hodowlane ochrony zasobów genetycznych: wrzosówka, świniarka, owca olkuska, polska owca górską odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, polska owca nizinna odmiany uhruskiej, owca wielkopolska, polska owca nizinna odmiany żelaźnieńskiej, korideil, owca kamieniecka, owca pomorska, cakiel podhalański i merynos polski w starym typie.

Rodzime, prymitywne rasy owiec (cakiel podhalański, świniarka, wrzosówka) odegrały dużą rolę w kształtowaniu późniejszych szlachetnych regionalnych typów owiec. Merynos starego typu jest protoplastą grupy owiec merynosowych charakteryzujących się doskonałą jakością wełną. Lokalne rasy owiec cechuje bardzo dobre przystosowanie do miejscowych warunków środowiska, minimalne wymagania paszowe oraz duża odporność na choroby i niekorzystne warunki bytowania. Cechy te potwierdzają zasadność pracy nad przywróceniem ww. owcom należnego im miejsca w ekosystemie - wykorzystanie ich do wypasu na rzecz zachowania walorów środowiska przyrodniczego oraz jako ważnego elementu folkloru wsi. Polskie owce górskie są nieodłącznym elementem gospodarki, tradycji i kultury ludzi gór. Wypas owiec na trwałych użytkach zielonych ma bardzo korzystny wpływ na kształtowanie i pielęgnację krajobrazu, szczególnie w ubogich biotopach takich jak obszary górskie, pojezierza i doliny rzeczne. Owce odgrywają także dużą rolę w agroturystyce, stanowiąc ważny element krajobrazu oraz dostarczając specyficznych produktów tj: oscypek (polska owca górską), kożuchy (owca rasy wrzosówka), naturalnie kolorowa wełna (merynos barwny, polska owca górską odmiany barwnej). Poza tym użytkowanie owiec w gospodarstwie stanowi dodatkową atrakcję turystyczną.

Wymogi wariantu 7.3.:

- minimalna liczba owiec matek tej samej rasy zakwalifikowanych do udziału w programie ochrony:
 - 5 sztuk – owce rasy olkuskiej;
 - 10 sztuk – owce pozostałych ras;
- wpis owiec do księgi zwierząt hodowlanych danej rasy i prowadzenie dokumentacji hodowlanej stada;
- realizacja programu hodowlanego ochrony zasobów genetycznych owiec danej rasy;
- liczba maciorek przypadających na 1 tryka nie przekracza 30.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 320 PLN/szt.

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszt	Korzyść
	Koszt dodatkowy		
1.	Przygotowanie pastwiska (wygradzenie kwater pastuchem)	x	
2.	Prowadzenie dodatkowej kontroli użytkowości	x	
3.	Prowadzenie dokumentacji hodowlanej	x	
	Dochód utracony		
4.	Utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		329 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (97%)		320 PLN/szt. (82 EURO/szt.)	

1. koszt związany z przygotowaniem pastwisk poprzez wygradzenie kwater pastuchem - według danych z Polskiego Związku Owczarskiego oraz z Instytutu Zootechniki z Balic pod Krakowem z lat 2001-2003, dane GUS;
2. koszt związany z prowadzeniem dodatkowej kontroli użytkowości na potrzeby krajowego Programu Ochrony (czas przeznaczony na prowadzenie dokumentacji x koszt roboczogodziny) - według danych z Polskiego Związku Owczarskiego oraz z Instytutu Zootechniki z Balic pod Krakowem z lat 2001-2003, dane GUS;
3. koszt związany z prowadzeniem dokumentacji hodowlanej dla owiec zgodnie z cennikiem podmiotu prowadzącego księgi hodowlane oraz ocenę wartości użytkowej - według danych z Polskiego Związku Owczarskiego oraz z Instytutu Zootechniki z Balic pod Krakowem z lat 2001-2003;
4. utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia (wartość DJP x SNB na 1 ha UR) - na podstawie GUS i Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ.

Wariant 7.4. Zachowanie lokalnych ras świń

Opis: Pakiet obejmuje rasy świń, dla których realizowane są programy ochrony zasobów genetycznych: puławska, złotnicka biała i złotnicka pstra. Są to rasy wywodzące się od prymitywnych świń z terenów Polski i Wileńszczyzny.

Rozwój populacji świń ras lokalnych, przy aktualnych uwarunkowaniach rynkowych, byłby niemożliwy z powodu gorszych wskaźników użytkowości tucznej i rzeźnej w stosunku do ras mięsnych oraz ich mieszańców. Świnie ras lokalnych posiadają cechy, które w przyszłości mogą być wykorzystane w hodowli, a obecnie stanowią rezerwę genetyczną. Są to przede wszystkim: dobra płodność, plenność i cechy mateczne, bardzo dobra jakość mięsa, odporność na choroby oraz odmienność genetyczna i fenotypowa od ras wysoko produkcyjnych.

Wymogi wariantu 7.4.:

- minimalna liczba loch stada podstawowego tej samej rasy zakwalifikowanych do programu ochrony w stadzie*:
świnie rasy puławskiej – 10 sztuk;
świnie rasy złotnickiej białej – 8 sztuk;
świnie rasy złotnickiej pstrej – 8 sztuk;
- płatność nie przysługuje na lochy stada podstawowego powyżej 70 sztuk rasy puławskiej oraz 100 sztuk rasy złotnickiej białej lub złotnickiej pstrej ;
- prowadzenie oceny wartości użytkowej i dokumentacji hodowlanej w stadzie;
- wpis loch do księgi zwierząt hodowlanych danej rasy;
- realizacja programu hodowlanego ochrony zasobów genetycznych świnie danej rasy.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej – 570 PLN/szt.

Kalkulacja płatności: (na 1 lochę z przychowkiem):

Lp	Podejmowanie działania	Koszt	Korzyść
	Dochód utracony		
1.	Utracona nadwyżka bezpośrednia	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Prowadzenie dodatkowej kontroli	x	
3.	Prowadzenie dokumentacji hodowlanej	x	
Szacowany bilans kosztów i korzyści		571,5 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100%)		570 PLN/szt. (146 EURO/szt.)	

1. utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia (wartość DJP x SNB na 1 ha UR) - na podstawie GUS i Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

2. koszt związany z prowadzeniem dodatkowej kontroli użytkowości na potrzeby krajowego Programu Ochrony (czas przeznaczony na prowadzenie dodatkowej kontroli x koszt roboczogodziny)- na podstawie danych z Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt, dane GUS, dane z Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ, Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POL SUS”;

3. koszt związany z prowadzeniem dokumentacji hodowlanej dla świń zgodnie z cennikiem podmiotu prowadzącego księgę hodowlaną oraz ocenę wartości użytkowej - na podstawie danych z Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt, dane GUS, dane z Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ, Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POL SUS”.

* Dopuszcza się niższą liczebność stada podstawowego w przypadku loch rasy złotnickiej białej – 6 sztuk oraz loch rasy złotnickiej pstrej - 3 sztuki w stadach objętych programem przed 31.12.2005 r.

Tabela przeliczeniowa stawki płatności ze sztuki zwierzęcia na dużą jednostkę przeliczeniową inwentarza (DJP) w pakiecie Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.

Rodzaj zwierząt	Współczynniki przeliczeniowe DJP*	Stawka (PLN)	
		na 1 sztukę zwierzęcia	na 1 DJP
Krowy	1,00	1140 PLN	1140
Klacz	1,20	1500 PLN	1250
Owce	0,10	320 PLN	3200
Lochy	0,35	570 PLN	1629

*współczynniki przeliczeniowe sztuk zwierząt na dużej jednostki przeliczeniowe inwentarza zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko.

Pakiet 8. Ochrona gleb i wód

Wariant 8.1. Wsiewki poplonowe;

Wariant 8.2. Międzyplon ozimy;

Wariant 8.3. Międzyplon ścierniskowy.

Opis: Głównym źródłem zanieczyszczenia wód pochodzenia rolniczego są składniki pokarmowe (azot, fosfor) dostarczane w nawozach naturalnych i mineralnych, pozostałości chemicznych środków ochrony roślin oraz innych substancji toksycznych, w tym metali ciężkich, oraz organiczne i nieorganiczne cząstki gleby. Generalnie, zanieczyszczenia wód azotanami pochodzenia rolniczego występują w regionach o dużej koncentracji produkcji zwierzęcej oraz intensywnej produkcji roślinnej, w tym w regionach warzywniczo-sadowniczych, gdzie stosuje się duże dawki nawozów i środków ochrony roślin. Utrzymywanie roślinności na gruntach ornych w formie zasiewu jednogatunkowego lub mieszanki kilku gatunków roślin, w okresach między dwoma plonami głównymi zapobiega zanieczyszczaniu wód oraz erozji. Wpływa to również na strukturalne zróżnicowanie różnorodności biologicznej w krajobrazie wiejskim poprzez stwarzanie środowiska życiowego dla różnorodnej flory i fauny, a także stanowi dodatkowe źródło paszy dla zwierząt.

Cel: Odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód

Płatność rolnośrodowiskowa jest przyznawana w wysokości:

- 1) 100 % stawki podstawowej – za powierzchnię od 1 ha do 100 ha;
- 2) 50 % stawki podstawowej – za powierzchnię od 100,01 ha do 200 ha;
- 3) 10 % stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 200 ha.

Wariant 8.1. Wsiewki poplonowe

Definicja: Wsiewki poplonowe są to rośliny wsiane wiosną w rosnącą roślinę ozimą (najczęściej zboże) lub razem z siewem roślin jarych.

Wymogi wariantu 8.1.:

- wsiewanie roślin (wsiewka) w rosnące rośliny ozime lub razem z siewem roślin jarych i utrzymanie ich przez okres zimy;
- sprzątnięcie słomy z całego pola po żniwach;
- możliwość wznowienia zabiegów agrotechnicznych w terminie od 1 marca;
- dopuszczalny wypas;
- biomasa wsiewki poplonowej powinna być przyorana, z wyjątkiem uprawy gleby w systemie bezorkowym;
- możliwość przemennego stosowania wsiewki poplonowej na różnych działkach rolnych w ciągu 5 lat;
- niestosowanie ścieków i osadów ściekowych na wsiewkę.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 330 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podjęmowane działania	Koszty	Korzyści
	Dochód utracony		
1.	Niższa standardowa nadwyżka bezpośrednia w plonie głównym	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Zakup nasion	x	
3.	Dosianie nasion	x	
	Dochód dodatkowy		
4.	Poprawa jakości kultury gleby w roku następnym		x
5.	Zmniejszenie dawki azotu pod roślinę następczą		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		456 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (72%)		330 PLN/szt. (84,5 EURO/szt.)	

1. niższa standardowa nadwyżka bezpośrednia dla rośliny w plonie głównym (SNB dla 2002 r. na 1 ha UR x % wielkość utraconej SNB) -, dane na podstawie opracowań Instytutu Upraw Nawożenia i

Gleboznawstwa w Puławach (prof. S. Krasowicz i J. Kuś) oraz Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

2. dodatkowy koszt związany z zakupem nasion - dane na podstawie opracowań Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (prof. S. Krasowicz i J. Kuś) oraz Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

3. dodatkowy koszt związany z dosianiem nasion - dane na podstawie opracowań Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (prof. S. Krasowicz i J. Kuś) oraz Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

4. poprawa jakości kultury gleby w roku następnym o 3% - według danych z GUS, z Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach z lat 2001-2003;

5. zmniejszenie dawki azotu pod roślinę następczą (wielkość dawki azotu x koszt) - według danych z GUS, z Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach z lat 2001-2003.

Wariant 8.2. Międzyplon ozimy

Definicja: Międzyplon ozimy jest wysiewany po zbiorze późno dojrzewających zbóż (pszenica, pszenżyto, owies). Istnieje możliwość uprawy międzyplonu w międzyrzędziach chmielnika, zakładając, że na plantacji chmielu o powierzchni 1 ha, powierzchnia zajęta pod międzyplon wynosi 67%. Wiąże się to z przyznaniem w takiej proporcji płatności rolnośrodowiskowej na dany hektar.

Wymogi wariantu 8.2.:

- wykonanie siewu roślin poplonowych (rośliny ozime) do końca września;
- stosowanie pod międzyplon tylko nawozów naturalnych;
- niestosowanie ścieków i osadów ściekowych na międzyplon;
- biomasa roślin poplonowych powinna być przyorana, z wyjątkiem uprawy gleby w systemie bezorkowym;
- możliwość koszenia lub spasanja biomasy roślin poplonowych wiosną;
- możliwość wznowienia zabiegów agrotechnicznych w terminie od 1 marca;
- możliwość przemiennego stosowania międzyplonów na różnych działkach rolnych w ciągu 5 lat.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 420 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszty	Korzyści
	Dochód utracony		
1.	Niższa standardowa nadwyżka bezpośrednia z rośliny następczej ¹	x	

¹ Zgodnie z wiedzą agronomiczną, strata SNB z rośliny następczej towarzyszącej międzyplonowi jest wyższa niż w przypadku wsiewki poplonowej (IUNG).

	Koszty dodatkowe		
2.	Zakup nasion	x	
3.	Koszt zabiegów uprawowo-siewnych	x	
	Dochód dodatkowy		
4.	Zmniejszenie dawki azotu pod roślinę następczą		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		751 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (56 %)		420 PLN/ha (107,6 EURO/ha)	

1. niższa standardowa nadwyżka bezpośrednia dla rośliny następczej (SNB dla 2002 r. na 1 ha UR x % wielkość utraconej SNB) - dane na podstawie opracowań Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (prof. S. Krasowicz i J. Kuś) oraz Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

2. dodatkowy koszt związany z zakupem nasion - dane na podstawie opracowań Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (prof. S. Krasowicz i J. Kuś) oraz Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

3. dodatkowy koszt związany z zabiegami uprawowo-siewnymi: czas wykonywania x koszt roboczogodziny siewu i podorywki - dane na podstawie opracowań Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (prof. S. Krasowicz i J. Kuś) oraz Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

4. zmniejszenie dawki azotu pod roślinę następczą (wielkość dawki azotu x koszt) - według danych z GUS, z Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach z lat 2001-2003.

Wariant 8.3. Międzyplon ścierniskowy

Definicja: Siew międzyplonu ścierniskowego następuje zaraz po sprężeniu plonu głównego (np. żyta, jęczmienia) na początku sierpnia. Zasiew może być jednogatunkowy lub wielogatunkowy (mieszanka). Biomasa międzyplonowa pozostawia na zimę okrywą ochronną tzw. mulcz.

Istnieje możliwość uprawy międzyplonu w międzyrzędziach chmielnika, zakładając, że na plantacji chmielu o powierzchni 1 ha, powierzchnia zajęta pod międzyplon wynosi 67%. Wiąże się to z przyznaniem w takiej proporcji płatności rolnośrodowiskowej na dany hektar.

Wymogi wariantu 8.3.:

- wykonanie siewu roślin poplonowych (rośliny jare) do końca września;
- stosowanie pod międzyplon tylko nawozów naturalnych;
- niestosowanie ścieków i osadów ściekowych na międzyplon;
- biomasa roślin poplonowych powinna być przyorana, z wyjątkiem uprawy gleby w systemie bezorkowym;
- możliwość spasanía biomasy roślin poplonowych jesienią;
- możliwość wznowienia zabiegów agrotechnicznych w terminie od 1 marca;
- możliwość przemiennej uprawy międzyplonów na różnych działkach rolnych w ciągu 5 lat.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej – 400 PLN/ha

Kalkulacja płatności:

	Podejmowane działania	Koszty	Korzyści
	Dochód utracony		
1.	Niższa standardowa nadwyżka bezpośrednia z roślina następczej	x	
	Koszty dodatkowe		
2.	Koszt zabiegów uprawowo-siewnych	x	
3.	Zakup nasion	x	
	Dochód dodatkowy		
4.	Zmniejszenie dawki azotu pod roślinę następczą		x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		695 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (58 %)		400 PLN/ha (102,5 EURO/ha)	

1. niższa standardowa nadwyżka bezpośrednia dla rośliny następczej (SNB dla 2002 r. na 1 ha UR x % wielkość utraconej SNB) - dane na podstawie opracowań Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (prof. S. Krasowicz i J. Kuś) oraz Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

2. dodatkowy koszt związany z zabiegami uprawowo-siewnymi: czas wykonywania x koszt roboczogodziny siewu i podorywki - dane na podstawie opracowań Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (prof. S. Krasowicz i J. Kuś) oraz Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

3. dodatkowy koszt związany z zakupem nasion - dane na podstawie opracowań Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (prof. S. Krasowicz i J. Kuś) oraz Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ;

4. zmniejszenie dawki azotu pod roślinę następczą (wielkość dawki azotu x koszt) - według danych z GUS, z Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach z lat 2001-2003.

Pakiet 9. Strefy buforowe

Wariant 9.1. Utrzymanie 2-metrowych stref buforowych;

Wariant 9.2. Utrzymanie 5-metrowych stref buforowych;

Wariant 9.3. Utrzymanie 2-metrowych miedz śródpolnych;

Wariant 9.4. Utrzymanie 5-metrowych miedz śródpolnych.

Opis: Działanie polega na utrzymaniu istniejących stref buforowych i miedz śródpolnych tworzących podłużne pasy roślinności, mające na celu ograniczenie zanieczyszczenia wód, zmniejszenie erozji oraz zwiększenie różnorodności biologicznej.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych oraz elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Cel: Odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód

Wariant 9.1. Utrzymanie 2-metrowych stref buforowych

Wariant 9.2. Utrzymanie 5-metrowych stref buforowych

Opis: Strefy buforowe to 2-metrowe lub 5-metrowe (w największym miejscu) podłużne pasy roślinności występujące wzdłuż cieków, małych zbiorników wodnych, strumieni, źródełek w celu ograniczenia zanieczyszczenia wód. Szerokość strefy liczona jest od brzegu cieku lub zbiornika wodnego.

Wymogi wariantu 9.1. i 9.2.:

- utrzymanie strefy buforowej o szerokości 2 metrów lub 5 metrów;
- wykaszanie raz w roku lub co 2 lata, najpóźniej do 30 września, zachowując istniejące drzewa i krzewy;
- zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin;
- usunięcie biomasy w ciągu 2 tygodni od skoszenia.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 2243 PLN/ha

dla strefy buforowej 2-metrowej – **44 PLN/100 mb**

dla strefy buforowej 5-metrowej – **110 PLN/100 mb**

Kalkulacja płatności:

	Podjęmowane działania	Koszty	Korzyści
Dochód utracony			
1.	Utrata standardowej nadwyżki bezpośredniej	x	
Koszty dodatkowe			
2.	Koszenie	x	
3.	Usunięcie ściętej biomasy	x	
4.	Utracona płatność obszarowa	x	

5.	Utracona płatność z tytułu ONW	x	
	Dodatkowy dochód		
6.	Wartość siana na ściółkę		x
	Razem	x	x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		2243 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100%)		2243 PLN/ha (574,6 EURO/ha)	

1. utrata standardowej nadwyżki bezpośredniej (obszar ten jest wyłączony z produkcji) ;
2. koszt koszenia związany z utrudnionymi warunkami (częściowo ręcznie) - według danych IERiGŻ PIB. (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy. 2001-2003. oraz z danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn. Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn. IBMER, Warszawa);
3. koszt związany z usunięciem biomasy - według danych IERiGŻ PIB (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy 2001-2003) oraz z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn (Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn, IBMER, Warszawa);
- 4,5. utracona płatność bezpośrednia i z tytułu ONW (średnia wartość na 1 ha)
6. wartość siana na ściółkę (ilość siana przeznaczona na ściółkę x koszt siana) - na podstawie danych z Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym. wyd IERiGŻ, p. red. G. Niewęgłowskiej, 2002.

Kalkulacja płatności rolnośrodowiskowej dla strefy buforowej o różnej szerokości na 100 metrów bieżących

Szerokość strefy buforowej (średnia)	(PLN/100 mb)
2m	0,02 x 2243 PLN = 44 PLN (11,3 Euro)
5m	0,05 x 2243 PLN = 110 PLN (28,2 Euro)

Wariant 9.3 Utrzymanie 2-metrowych miedz śródpolnych

Wariant 9.4. Utrzymanie 5-metrowych miedz śródpolnych

Opis: Miedze śródpolne to 2-metrowe lub 5-metrowe (w największym miejscu) podłużne pasy roślinności, w tym żywopłoty występujące w obrębie dużych pól, wzdłuż linii lasu lub na obrzeżach wąwozów i skarp.

Wymogi wariantu 9.3. i 9.4.:

- utrzymanie miedzy śródpolnej o szerokości 2 metrów lub 5 metrów;
- wykaszanie raz w roku lub co 2 lata, najpóźniej do 30 września, zachowując istniejące drzewa i krzewy; w przypadku żywopłotów – pielęgnacja;

- zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin.

Na terenie całego gospodarstwa objętego programem rolnośrodowiskowym, istnieje obowiązek zachowania powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo.

Wysokość płatności rolnośrodowiskowej - 2033 PLN/ha

dla między śródpolnej 2-metrowej – **40 PLN/100 mb**

dla między śródpolnej 5-metrowej – **100 PLN/100 mb**

Kalkulacja płatności:

	Podjęmowane działania	Koszty	Korzyści
Dochód utracony			
1.	Utracona standardowa nadwyżka bezpośrednia	x	
Koszty dodatkowe			
2.	Koszenie	x	
3.	Utracona płatność obszarowa	x	
4.	Utracona płatność z tytułu ONW	x	
Dodatkowy dochód			
5.	Wartość siana na ściółkę		x
	Razem	x	x
Szacowany bilans kosztów i korzyści		2033 PLN	
PROPONOWANA WYSOKOŚĆ PREMII (100%)		2033 PLN/ha (520,8 EURO/ha)	

1. utrata standardowej nadwyżki bezpośredniej (obszar ten jest wyłączony z produkcji);
2. koszt koszenia w utrudnionych warunkach (częściowo ręcznie) - według danych IERiGŻ PIB. (Klementowski A. Rynek Środków Produkcji i Usług dla Rolnictwa. Stan i perspektywy. 2001-2003. oraz z danych z Instytutu Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa dotyczące kosztu maszyn. Muzalewski A. 2001-2003. Koszty eksploatacji maszyn. IBMER, Warszawa);
- 4,5. utracona płatność bezpośrednia i z tytułu ONW (średnia wartość na 1 ha)
5. wartość siana na ściółkę (ilość siana przeznaczona na ściółkę x koszt siana) - na podstawie danych z Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, GUS, Małego poradnika zarządzania gospodarstwem rolniczym. wyd IERiGŻ, p. red. G. Niewęglowskiej, 2002.

Kalkulacja płatności rolnośrodowiskowej dla miedzy śródpolnej o różnej szerokości na 100 metrów bieżących

Szerokość miedzy śródpolnej (średnia)	(PLN/100 mb)
2m	0,02 x 2033 PLN = 40 PLN (10,2 Euro)
5m	0,05 x 2033 PLN = 100 PLN (25,6 Euro)